

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding

Kunst en Economie

voltijd

Hogeschool voor de Kunsten Utrecht

**De kracht van
kennis.**

BEOORDELINGSRAPPORT

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

**hbo-bacheloropleiding
Kunst en Economie
voltijd**

Hogeschool voor de Kunsten Utrecht

CROHO nr. 34951

Hobéon Certificering

Datum

5 april 2019

Auditpanel

Drs. W.G. van Raaijen (vz)

Drs. L.A.M.G. Huydts

K. Vancoillie, MA

M. Mesu, BA

Secretaris

I.M. Otto, MA

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	9
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	39
6.	AANBEVELINGEN	41
BIJLAGE I	Scoretabel	43
BIJLAGE II	Auditprogramma, werkwijze en beslisregels	45
BIJLAGE III	Lijst geraadpleegde documenten	49
BIJLAGE IV	Panelsamenstelling	51

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hogeschool voor de Kunsten Utrecht
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	n.v.t.
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	B Kunst en Economie
registratienummer croho	34951
domein/sector croho	Economie
oriëntatie opleiding	Hbo
niveau opleiding	Bachelor
graad en titel	Bachelor of Arts
aantal studiepunten	240 EC
afstudeerrichtingen	De drie rollen van entrepreneur, connector en partner vormen de uitstroomprofielen van de opleiding (deze vervangen de voormalige afstudeerrichtingen).
locatie(s)	<i>Locatie Oudenoord 700</i> Oudenoord 700 3513 EX Utrecht <i>Locatie Nieuwekade</i> Nieuwekade 1 3511 RV Utrecht
variant	Voltijd
joint programme	N.v.t.
onderwijstaal	Nederlands
datum audit / opleidingsbeoordeling	24 januari 2019

2. SAMENVATTING

De hbo-bacheloropleiding Kunst en Economie van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht bestaat sinds 2002. De opleiding is uniek in de zin dat er slechts één opleiding Kunst en Economie bestaat in Nederland. De opleiding maakt onderdeel uit van de sector Hoger Economisch Onderwijs, en leidt op tot een Bachelor of Arts.

Onderwerp 1. Beoogde leerresultaten

De opleiding Kunst en Economie heeft een helder profiel. Zij leidt studenten op *tot reflective practitioners* die 'handelen binnen de culturele sector en creatieve industrie, en voor bedrijven waar creativiteit een succesfactor is'. Met onder meer haar keuze om toekomstgericht en met rollen te werken, sluit de opleiding duidelijk aan bij de instellingsvisie van de HKU. De opleiding actualiseert verder haar beoogde leerresultaten regelmatig. Dit doet zij op basis van goede, gedegen bronnen, en in samenwerking met relevante stakeholders zoals het werkveld, onderwijskundigen en docenten. Zij zoekt hiervoor tevens expliciet de verbinding met de sectorraad Hoger Economisch Onderwijs, en zij verhoudt zich via een benchmark tot (inter)nationale, aanverwante partner-opleidingen.

Volgens het panel doet de opleiding, afgaande op de beoogde leerresultaten, haar naam recht aan; zowel 'kunst' als 'economie' zijn in de competentiegebieden voldoende zichtbaar en, ten opzichte van elkaar, in balans opgenomen. De competentiegebieden van de opleiding Kunst en Economie reflecteren het juiste niveau (bachelor) en de juiste oriëntatie (hbo). In het Beroeps- en Opleidingsprofiel 2019-2024 legt de opleiding op heldere wijze uit hoe de competentiegebieden aansluiten op niveau 6 van het Nederlands Kwalificatieraamwerk (NLQF) en op de Dublindescriptoren voor bachelors. De beoogde leerresultaten zijn in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving. Gezien de uitzonderlijk grondige wijze waarop de opleiding de ontwikkeling en actualisering van het profiel aanpakt, komt het panel voor standaard 1 tot het oordeel 'goed'.

Onderwerp 2. Programma

Het panel constateert dat het programma Kunst en Economie adequaat aansluit bij de actuele (internationale) ontwikkelingen in het werkveld en in het vakgebied. In samenwerking met relevante stakeholders (werkveldcommissie, opleidingscommissie) voert de opleiding veranderingen door in het curriculum, met als resultaat daarvan een goed programma-ontwerp. Het programma is innovatief ingestoken, onder meer op basis van de drie expertisegebieden managen ('partner'), verbinden ('connector') en ondernemen ('entrepreneur'). Het panel is positief over de wijze waarop de opleiding de beroepsvaardigheden behandelt, met bijvoorbeeld de werkveldverkenningen. De opleiding heeft een stevige onderzoekslijn, waarin ontwerpgericht onderzoek doen centraal staat, en waarin zij lectoraten en visiting professors betreft. Tot slot vindt het panel de wijze waarop de opleiding de onderzoeks- en beroepsvaardigheden in het programma brengt passend bij de hbo-oriëntatie en het bachelorniveau van de opleiding. Het panel wil de opleiding nog meegeven dat onder design thinking een rijk palet aan onderzoeksmethodieken valt, die het panel op termijn nog duidelijker verwacht terug te zien in de onderzoekslijn en de meesterproeven. Het panel beoordeelt standaard 2 'programma: oriëntatie' met het oordeel 'goed'.

Het panel stelt vast dat de opleiding, met haar Beroeps- en Opleidingsprofiel, Onderlegger Leerlijnen, en de Onderwijs- en examenregeling een zorgvuldige, begrijpelijke vertaalslag maakt van de competentiegebieden naar leerdoelen op module-niveau. Verder ervaren studenten het programma als samenhangend. Zij, en ook de alumni, waarderen de brede basis die de opleiding hen biedt, en de mogelijkheid om als generalist af te studeren in het bijzonder.

Verder komen alle studenten in aanraking met thema's rond internationalisering via een buitenlandexcursie, de module *Business Modeling in Creative Industries*, en – voor studenten die dat willen – uitwisselingen en Ateliers. Het panel adviseert de opleiding wel de programmaleerlijn economie (en uiteindelijk het economische gehalte in de eindwerken) nog verder uit te breiden en te verdiepen. Het panel beoordeelt standaard 3 (programma: inhoud) als **'voldoende'**.

Het programma van de opleiding Kunst en Economie is student-centered: ze kunnen hun eigen weg kiezen tussen specialiseren en verbreden, en tussen opties binnen en buiten het programma van de eigen opleiding. De opleiding kiest een eigen lijn met haar didactische concept dat een samensmelting is van het 'geëngageerd onderwijsmodel', de maatschappelijke oriëntatie van de opleiding, en de kunstgeïnspireerde aanpak. Het panel vindt de programmaopbouw, programmastructuur, en de gekozen werkvormen, op orde en passend bij de onderwijsvisie van de opleiding en de instelling. Het programma stelt studenten goed in staat om zich tot het beoogde niveau te bekwamen op de zeven competentiegebieden. In ogenschouw nemend dat de opleiding studenten in hoge mate inspireert tot het sturen van het eigen leerproces, en dat de opleiding een bijzonder innovatief, gewaagd onderwijsconcept heeft ontwikkeld en in haar curriculum hanteert, komt het panel op standaard 4 (programma: vormgeving) tot het oordeel **'goed'**.

Uit de OER blijkt dat de opleiding Kunst en Economie voldoet aan de wettelijke instroomeisen. De selectieprocedure – waarbij een potentiële student onder meer in gesprek gaat met een docent en bij de opleiding meeloopt – zorgt voor eerlijke verwachtingen bij studenten, en wordt door hen dan ook als positief ervaren. Studenten geven bovendien aan dat zij de selectieprocedure verbeterd hebben zien worden de afgelopen jaren. Tot slot sluit de opleiding goed aan bij het instroomniveau van nieuwe studenten, bijvoorbeeld via de korte basismodule Bedrijfseconomie en de differentiatie die tutoren aanbrengen in de studiebegeleiding. Het panel beoordeelt standaard 5 met een **'goed'**.

Onderwerp 3. Personeel

Het panel concludeert dat de gedreven community van docenten Kunst en Economie vanuit vakinhoudelijk en didactisch oogpunt over voldoende expertise beschikt om de opleiding te verzorgen. Het merendeel van de docenten (60%) is mastergeschoold of hoger. De opleiding vraagt daarnaast van docenten een bewijs van didactische bekwaamheid, en zij verplicht nieuwe docenten een cursus Didactische Bekwaamheid te doen. De studenten zijn bovendien tevreden met hun docenten: zij vinden de meeste docenten 'zeer inspirerend', en het contact met hen is 'gemakkelijk' en 'positief informeel'. Verder zag het panel een grote bereidwilligheid van het team om zich te verdiepen in nieuwe didactiek, toetsing, vakinhoud, etc.: docenten nemen deel aan een breed palet aan professionaliseringsactiviteiten. De opleiding beschikt tot slot over voldoende personele capaciteit; al staat dit enigszins en tijdelijk onder druk door de invoering van het nieuwe curriculum. Alles afwegend stelt het panel vast dat de opleiding op personeelsgebied uitstijgt boven de basiskwaliteit en daarmee beoordeelt het standaard 6 als **'goed'**.

Onderwerp 4. Voorzieningen

De opleiding Kunst en Economie maakt gebruik van twee onderwijslocaties in Utrecht: Oudenoord en Nieuwekade. Beide locaties, en de voorzieningen die aldaar aanwezig zijn, zijn toereikend voor de realisatie van het programma Kunst en Economie. Met Oudenoord beschikt de opleiding over een fantastische, state-of-the-art-locatie, waarin groepsworkshop gefaciliteerd wordt, en de stap naar het Kunst-aspect van de opleiding vergemakkelijkt wordt (door de open toegang tot de werkplaatsen en de gezamenlijke ruimtes met 'de makers' van andere opleidingen). De wijze waarop de opleiding studenten en docenten betreft bij de verbouwingsplannen van de locatie Nieuwekade, vindt het panel bijzonder: het panel ziet dat wat de studenten leren in de opleiding wordt doorgetrokken naar de toekomstige faciliteiten. Het panel beoordeelt standaard 7 'huisvesting en voorzieningen' met een **'goed'**.

De opleiding biedt goede, studentgerichte studiebegeleiding in elke studiefase. Dit doet zij onder meer via de tutor, het studentendecanaat en de werkgroep dyslexie. Studenten zijn tevreden met de studiebegeleiding. Zij ervaren korte lijnen binnen de opleiding, en waarderen het dat de opleiding met hen meedenkt als zij ergens mee zitten. De opleiding voorziet de studenten daarnaast van alle benodigde informatie (programma, studieresultaten, roosters, etc.) via een aantal communicatieplatforms, en via directere wegen zoals e-mail of fysieke kick-offs van modules. Hoewel het panel de opleiding enerzijds wil complimenteren met het uitgebreide palet aan studiebegeleiding dat zij biedt, rekent het panel in zijn oordeel ook mee dat studenten en docenten de pluriforme informatievoorziening als een struikelblok ervaren. Het panel raadt de opleiding wel aan om het aantal communicatieplatforms, zoals zichzelf en ook de HKU op instellingsniveau al van plan is, terug te dringen om tot een meer adequate, functionele vorm van informatievoorziening te komen. Alles afwegend, komt het panel voor standaard 8 'studiebegeleiding en informatievoorziening' tot het oordeel '**voldoende**'.

Onderwerp 5. Kwaliteitszorg

Het panel stelt vast dat de opleiding Kunst en Economie sterk gericht is op ontwikkeling, en dat zij de kwaliteitszorgcyclus stelselmatig doorloopt. Via een uitgebreid systeem van digitale en mondelinge evaluaties betreft zij alle stakeholders bij de verbetering van de opleiding; van opleidingscommissielid tot werkveldpartner, en van student tot examencommissielid. De opleiding stimuleert studenten om verbeteringen te benoemen, en ook om deze – eventueel in samenwerking met de opleiding - op eigen initiatief op te pakken (jaarvertegenwoordigers en opleidingscommissie). Studenten ervaren dat hun input serieus genomen wordt, en een groot deel van de docenten voelt zich actief betrokken bij de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De opleiding houdt een verbeteragenda bij via het Kwaliteitsplan en het MIKE-kwaliteitssysteem. Tot slot ontving het panel diverse signalen dat de opleiding naar alle betrokkenen communiceert over de kwaliteit van de opleiding, en terugkoppelt over verbeteringen. Gezien de verbeteringsgerichte houding die het panel in alle lagen van de opleiding aantroef, en gezien het doorwrochte Kwaliteitsplan en bijbehorend kwaliteitssysteem, beoordeelt het panel standaard 9 met een '**goed**'.

Onderwerp 6. Toetsing

De opleiding Kunst en Economie heeft een zorgvuldig uitgewerkt toetsbeleid. Het palet aan toetsen dat zij hanteert is breed. De opleiding bevordert de kwaliteit van toetsen en beoordelingen door onder meer scholing (docenten die toetsen maken doen online toetstraining, examinatoren behalen BKE) en door het vier-ogenprincipe in te zetten bij 'high stake' beoordelingen. Bij de steekproef uit de toetsen die het panel nam, bleek dat de toetsen inhoudelijk gezien relevant en sterk zijn. De toetsing is in het algemeen valide, transparant voor studenten, en betrouwbaar; het systeem van toetsen vindt het panel dan ook adequaat. Tot slot beschikt de opleiding over een sterke, onafhankelijk examencommissie die haar wettelijke taken vervult. Het is op basis van deze aspecten van het toetsysteem en het toetsbeleid, dat het panel standaard 10 in elk geval beoordeelt op basiskwaliteit.

Het panel komt tot dit oordeel met in achtname van de volgende verbeteringsuggesties. Als belangrijkste aanbevelingen noemt het panel: (1) de aanbeveling om docenten nog bewuster te maken van hoe zij het oordeel over het eindwerk (op navolgbare en op inhoudelijk gezien sterke wijze) opbouwen en onderbouwen in het beoordelingsformulier, en (2) de aanbeveling om te onderzoeken hoe de opleiding de examencommissie meer tijd en ruimte kan geven om haar takenpakket goed uit te voeren. Het panel neemt als mitigerende omstandigheden in zijn overweging mee dat de opleiding in transitie is, dat de toetsen op zich van kwaliteit zijn, en dat de opleiding aantoonbaar veel energie steekt in de toetsing en de borging van de toetsing. Alles afwegend, komt het panel tot het oordeel '**voldoende**' voor standaard 10.

Onderwerp 7. Gerealiseerde leerresultaten

De studenten Kunst en Economie realiseren de beoogde leerresultaten ('de competentiegebieden') in de afstudeerproducten. De eindwerken vindt het panel rijk als het om de gekozen onderwerpen gaat. Het kunsteigen onderzoek dat de studenten uitvoeren vanuit design thinking vindt het panel een *unique selling point* voor de opleiding. De werkveldpartners en alumni die het panel sprak waren positief over de kwaliteit van de opleiding, en zij lieten doorschemeren dat de Kunst en Economie professional gewild is in het werkveld van de creatieve industrie in de breedste zin. Alumni voelen zich adequaat voorbereid op het werkveld: zij zijn door de nadruk op groepswork weerbaar geworden, kunnen omgaan met niveauverschillen binnen groepen, en zij hebben geleerd om continu te reflecteren. Als aandachtspunten wil het panel de opleiding meegeven dat zij mag aansturen op meer diepgaande, completer uitgewerkte meesterproeven. Het panel raadt de opleiding daarnaast aan om een helder begrippenapparaat op te bouwen rond de afstudeerfase. Het panel komt tot het oordeel '**voldoende**' voor standaard 11.

Algemene conclusie:

Het panel trof een unieke, innovatieve, gedurfde opleiding Kunst en Economie die zich speciaal richt op studenten die via de kunsten waarde willen toevoegen aan de maatschappij. Op grond van de beslisregels van de NVAO komt het panel voor de opleiding als geheel uit op het oordeel '**voldoende**'.

Als belangrijke aanbevelingen voor haar verbeteragenda, benoemt het panel: (1) het verder uitbreiden en verdiepen van de programmaleerlijn economie, (2) het versterken van het bewustzijn en scholen van docenten op het gebied van het opstellen van navolgbare, goed onderbouwde beoordelingen van de eindwerken (3) het versterken van de (ontwerpgerichte) onderzoeksvaardigheden van studenten, zodat zij tot meer diepgaande, completer uitgewerkte meesterproeven kunnen komen.

Het panel adviseert de NVAO derhalve de opleiding opnieuw te accrediteren voor een periode van zes jaar.

Na instemming van de panelleden is dit rapport vastgesteld door de voorzitter te Den Haag op 5 april 2019.

3. INLEIDING

Dit rapport is het resultaat van een 'Uitgebreide Opleidingsbeoordeling' van de hbo-bacheloropleiding Kunst en Economie van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (hierna: HKU). Deze beoordeling is op 24 januari 2019 uitgevoerd door een panel van onafhankelijke deskundigen. De bachelor Kunst en Economie van de HKU maakt deel uit van de visitatiegroep *HBO Kunst en Economie (uniek)*. Omdat deze visitatiegroep feitelijk uit één opleiding bestaat, en dus één panel de audit uitvoert, is er geen sprake van afstemming tussen deelpanels zoals bij andere visitatiegroepen (zie Bijlage II en III voor additionele informatie over de werkwijze en samenstelling van het panel).

De opleiding: geschiedenis, varianten, locaties

De hbo-bacheloropleiding Kunst en Economie van de HKU bestaat sinds 2002. De opleiding is uniek in de zin dat er slechts één opleiding Kunst en Economie bestaat in Nederland. De opleiding maakt onderdeel uit van de sector Hoger Economisch Onderwijs, en leidt op tot een Bachelor of Arts. In de Zelfevaluatie licht de opleiding haar profiel toe: zij leidt op 'tot professionals die handelen binnen de culturele sector en creatieve industrie, en voor bedrijven waar creativiteit een succesfactor is'. De opleiding telde 786 studenten in 2017, en wordt alleen aangeboden in een voltijdse variant.

De opleiding Kunst en Economie maakt gebruik van twee leslocaties. Het auditbezoek vond plaats op de locatie Oudenoord van de HKU. Om ook een oordeel te kunnen geven over de andere leslocatie – locatie Nieuwekade (zie Hoofdstuk 1 'Basisgegevens') – heeft de opleiding het panel foto's laten zien van deze tweede locatie. Het rapport behandelt dit onderwerp en de bevindingen in hoofdstuk 4.4. 'Voorzieningen'.

Positie in de hogeschool

De Hogeschool voor de Kunsten Utrecht biedt hoger onderwijs in de kunsten en de media. De ambitie van de hogeschool is om een drijvende kracht te zijn in opleidingen en innovatie voor de creatieve industrie.¹ De HKU is ingericht in negen *schools*, namelijk: (1.) Beeldende Kunst, (2.) Games en Interactie, (3.) Design, (4.) HKU College, (5.) Kunst en Economie, (6.) Media, (7.) Muziek en Technologie, (8.) Theater, en (9.) het Utrechts Conservatorium. De opleiding Kunst en Economie valt onder de gelijknamige *school*.

Onderwijsvernieuwing

De opleiding startte in 2014 met een curriculumvernieuwing, naar aanleiding van de herziening van het Beroeps- en Opleidingsprofiel (ook in 2014). Het eerste cohort dat het volledige nieuwe programma heeft gevolgd, zal dit studiejaar, dus in 2018-2019, afstuderen. Omdat de opleiding de nieuwe afstudeerfase vorig jaar al invoerde voor de derde en de vierdejaars, kan het panel enkele eindwerken bekijken van de oude lichter, en van de lichter die het oude curriculum volgde maar al wel de nieuwe afstudeerfase deed. In dit rapport staat het nieuwe curriculum, zoals dat vanaf 2014 is ingevoerd, centraal.

Ontwikkelingen sinds de vorige accreditatie

De opleiding Kunst en Economie is in 2013 beoordeeld volgens het kader van de beperkte opleidingsbeoordeling. De NVAO verleende daarna accreditatie met een looptijd tot en met 31 december 2016. Vervolgens is de opleiding in 2014 aanvullend beoordeeld op basis van de uitgebreide opleidingsbeoordeling. Daarbij beoordeelde het panel de standaarden die het eerder al beoordeeld had niet nogmaals. Begin 2015 kwam de NVAO tot een positief besluit, en verlengde zij de accreditatie van de opleiding Kunst en Economie tot en met 31 december 2019.

¹ Zie de website van de HKU: <https://www.hku.nl/OverHKU/WieZijnWij.htm> (bezoekt in februari 2019).

De opleiding bespreekt de aanbevelingen van de twee panels uit 2013 en 2014, en de vervolgacties die zij genomen heeft, in een apart hoofdstuk in haar huidige Zelfevaluatie. Omdat de meeste aandachtspunten van de vorige panels betrekking hadden op hoe de opleiding van het oordeel 'voldoende' naar een 'goed' kon komen, bespreekt het panel dit niet uitvoerig in deze paragraaf. Het panel constateert daarnaast dat de opleiding de aanbeveling die de NVAO uitlichtte in haar besluit – namelijk de aanbeveling 'om aandacht te besteden aan een tijdige registratie van de studieresultaten – heeft opgepakt (zie standaard 8 'studiebegeleiding en informatievoorziening' elders in dit rapport).

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

4.1. Beoogde leerresultaten

Standaard 1: De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld, het vakgebied en op internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde leerresultaten beschrijven aantoonbaar het niveau (associate degree, bachelor of master) zoals gedefinieerd in het Nederlands kwalificatieraamwerk en de oriëntatie (hbo of wo) van de opleiding. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die vanuit het regionale, het nationale en het internationale perspectief door het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde leerresultaten tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving. De uitgangspunten voor de inrichting van de opleiding passen bij de onderwijsvisie en het profiel van de instelling. De beoogde leerresultaten worden periodiek geëvalueerd.

Bevindingen

Profiel

De opleiding Kunst en Economie richt zich op studenten die via de kunsten waarde willen toevoegen aan de maatschappij. Zij leidt studenten op tot 'reflective practitioners' die 'handelen binnen de culturele sector en creatieve industrie, en voor bedrijven waar creativiteit een succesfactor is', zo schrijft zij in haar Zelfevaluatie. De opleiding kiest er bewust voor om studenten niet voor een specifiek beroep op te leiden. Studenten worden opgeleid voor rollen die in de verschillende (toekomstige) beroepen terugkomen. De opleiding wil, onder andere door voor rollen op te leiden, toekomstgericht zijn. Afgestudeerden van de opleiding gaan aan de slag in de beeldende kunst, design, games, muziek, media, events of het theater. Zij krijgen daar functies zoals conceptontwikkelaar in de evenementenbranche of ondernemer in de muziekwereld. Het panel vindt het profiel van de opleiding helder.

De uitgangspunten van de opleiding Kunst en Economie (zie vorige alinea) passen bij de onderwijsvisie en het profiel van de HKU². De HKU stelt zichzelf het volgende doel: 'het zo goed mogelijk opleiden van daartoe getalenteerde studenten in vrije, uitvoerende en toegepaste kunst- en mediadisciplines en daaraan grenzende educatieve, technische en economische vakgebieden'. De HKU is vernieuwingsgericht: zij wil 'een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van bekende, nieuwe en vernieuwende beroepspraktijken in en op de randen van de kunsten'. De opleidingen binnen de HKU proberen de artistiek-professionele competentie van studenten 'bewust te combineren met gedegen ervaring in het actief omgaan met interdisciplinaire mogelijkheden én innovatieve en multidisciplinaire projectpraktijken'. Met haar keuze om niet met functies maar juist toekomstgericht met rollen te werken, en met de combinatie van de disciplines kunst en economie, sluit de opleiding duidelijk aan bij de instellingsvisie.

De opleiding is uniek in de zin dat er slechts één opleiding Kunst en Economie bestaat in Nederland. Dit betekent dat de opleiding zelf zorgdraagt voor de (door)ontwikkeling van de beoogde leerresultaten en het Beroeps- en Opleidingsprofiel. De opleiding heeft in 2018 haar Beroeps- en Opleidingsprofiel (BOP) geactualiseerd; het oorspronkelijke profiel stamt uit 2014.

(Door)ontwikkeling beroeps- en opleidingsprofiel

In haar Zelfevaluatie beschrijft de opleiding hoe zij tot het BOP van 2014 kwam. Dit profiel kwam allereerst tot stand op basis van een (door een externe partij uitgevoerd) macrodoelmatigheidsonderzoek over de periode 2014-2024.

² Voor de missie en visie van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, zie de website: <https://www.hku.nl/OverHKU/Organisatie/Missie.htm>

Verder vond er overleg plaats tussen de opleiding en vertegenwoordigers uit het werkveld, onderwijskundigen en een team van docenten. Nadat ook het landelijke profiel van de opleidingen Bedrijfseconomie (2013), en de internationale 'Standards for Arts Administration Undergraduate Program Curricula' van de Association of Art Administration Educators (AAAE), als ijkpunt toegepast waren, heeft de opleiding haar uiteindelijke profiel in mei 2014 ter accordering voorgelegd aan sleutelfiguren uit het werkveld.

Dat de opleiding haar profiel actualiseert en doorontwikkelt, blijkt uit het nieuwe Beroeps- en Opleidingsprofiel, en uit de wijze waarop de opleiding dit nieuwe profiel ontwikkeld heeft. In het BOP 2019-2024 heeft de opleiding een duidelijkere focus op het werkveld aangebracht via de werkveldleerlijn, en het heeft de impliciete eindkwalificaties 'Onderzoek' en 'Professionele Identiteit' expliciet in het profiel geplaatst. Deze veranderingen kwamen tot stand op basis van feedback van docenten, studenten en vertegenwoordigers van het werkveld. Ook baseerde de opleiding zich op het arbeidsmarktonderzoek voor de culturele sector van het Sectoraal Advies College KUO. Verder is de opleiding aangesloten op wat gebeurt bij verwante opleidingen doordat de directeur van de opleiding Kunst en Economie lid is van het bestuur van de sectorraad Hoger Economisch Onderwijs, en doordat zij vanuit die rol vergadert met het Sectoraal Advies College. De directeur is tevens vice voorzitter van het European Network for Cultural and Arts Training Centres (ENCATC).

Het panel constateert dat de opleiding bij de oriëntatie op het profiel uit 2014 en het nieuwe profiel voor 2019-2024 goede, gedegen bronnen heeft gebruikt. Verder heeft de opleiding, zo blijkt uit de benchmark, een unieke positie zowel binnen als buiten instelling. Het panel is ervan gecharmeerd dat de opleiding zo duidelijk inzet op een expliciete verbinding met de sectorraad en het werkveld.

Beoogde leerresultaten

In de opleiding Kunst en Economie staan zeven competentiegebieden centraal (zie Tabel 1). De opleiding heeft deze competentiegebieden uitgewerkt met toelichtingen, en een eigen Body of Knowledge and Skills (zie Beroeps- en Opleidingsprofiel 2019-2024). Het panel stelt vast dat de opleiding haar naam recht aan doet, in de zin dat zij zowel 'kunst' als 'economie' in de eindkwalificaties/competentiegebieden voldoende zichtbaar en, ten opzichte van elkaar, in balans heeft opgenomen.

De opleiding vertelde tijdens de auditdag dat zij zich meer gaat richten op expertisegebieden, in plaats van dat zij met rollen blijft werken. De reden hiervoor is dat de rollen een te statisch karakter kregen, terwijl er steeds meer 'fusion' en overlap is tussen expertises in het werkveld. De drie expertisegebieden zijn: managen, verbinden en ondernemen. Deze expertisegebieden vormen tevens de uitstroomprofielen van de opleiding.

Competentiegebied	Beknopte toelichting
economie	KE-professionals maken economische en juridische afwegingen die van betekenis zijn voor (de toekomstbestendigheid van) culturele en creatieve organisaties. Ze betrekken deze factoren bij het ontwikkelen van beleid en bij de uitvoering ervan.
onderzoeken	KE-professionals verrichten onderzoek naar een breed scala aan vraagstukken van culturele en creatieve organisaties en creatieve vraagstukken van overige organisaties. Ze zetten daartoe creatieve ontwerpgerichte onderzoeksmethoden in: ze doorzien wat het eigenlijke vraagstuk is. Ze analyseren de onderzoeksresultaten met het oog op de toepassing ervan.
kunst & creatie	KE-professionals dragen vanuit een kunstgeïnspireerde aanpak bij aan de versterking van het artistieke profiel van culturele en creatieve organisaties. Ze handelen met verbeelding, zoeken onverwachte oplossingen, denken vooruit, handelen ontwerpgericht. Ze zijn gespecialiseerd in artistieke vraagstukken van één werkveld of enkele werkvelden (= niveau 3).
verbinden*	KE-professionals brengen verschillende perspectieven bij elkaar t.b.v. een creatieve, ontwerpgerichte aanpak van complexe vraagstukken. Ze initiëren, ontwerpen, realiseren en regisseren (interdisciplinaire) interactie binnen en tussen samenwerkingsverbanden en netwerken van stakeholders, professionals en organisaties. Ze brengen ook kunsten en wetenschappen met elkaar in verband.
managen*	KE-professionals geven sturing aan de realisatie van de verschillende doelstellingen van een culturele en creatieve organisatie, gerelateerd aan het beleidsmatig en bestuurlijk kader dat voor de organisatie van toepassing is.
ondernemen*	KE-professionals handelen cultureel en sociaal ondernemend. KE-professionals ontwikkelen en realiseren (nieuwe) culturele en creatieve diensten, producten en concepten die sociale, economische en/of culturele toegevoegde waarde hebben c.q. die aansluiten bij complexe sociale, economische en culturele vraagstukken.
professionele identiteit	KE-professionals handelen op basis van een creatieve, onderzoekende, reflectieve, lerende, resultaatgerichte, communicatieve grondhouding.

Tabel 1. De zeven competentiegebieden, waaronder de drie expertisegebieden (*) waarop studenten zich kunnen specialiseren (Opleidingsprofiel Kunst en Economie 2019-2024, p. 14-17)

Onderzoek en internationalisering

Het onderwerp onderzoeksvaardigheden is expliciet onderdeel van de beoogde leerresultaten van de opleiding, zo leidt het panel af uit Tabel 1. Het betreffende competentiegebied – namelijk ‘onderzoeken’ – brengt de opleiding onder in de onderzoekslernlijn en bijbehorende modules. Internationalisering is niet expliciet in of onder de competentiegebieden opgenomen. Uit de auditdag en de documentatie blijkt dat de opleiding dit thema wel degelijk verweven heeft in het curriculum, en ook met internationale partners werkt. Het panel geeft de opleiding als suggestie mee om internationalisering op te nemen in de eindkwalificaties; de opleiding doet zichzelf nu wellicht te kort.

Niveau en oriëntatie

De competentiegebieden van de opleiding Kunst en Economie reflecteren het juiste niveau (bachelor) en de juiste oriëntatie (hbo), zo concludeert het panel. In het Beroeps- en Opleidingsprofiel 2019-2024 legt de opleiding op heldere wijze uit hoe de competentiegebieden aansluiten op niveau 6 van het Nederlands Kwalificatieraamwerk (NLQF) en op de Dublindescriptoren voor bachelors. Zo is het competentiegebied ‘professionele identiteit’ uit de opleiding verbonden aan de NLQF- én de Dublindescriptoren over ‘leervaardigheden’ en over ‘communicatievaardigheden’.

In haar BOP 2019-2024 specificeert de opleiding in een tabel hoe haar competentiegebieden en programma aansluiten op de profielen en kenmerken van de Hoger Economisch Onderwijs professional. Het HEO-profiel ‘professioneel vakmanschap: brede en internationale oriëntatie’ komt bijvoorbeeld tot uiting via de keuzemogelijkheden die studenten Kunst en Economie krijgen (bijv. uitwisselingsprogramma’s). Dit HEO-profiel komt tevens in de opleiding tot uiting via de aandacht voor interculturaliteit.

Weging en Oordeel

De opleiding Kunst en Economie heeft een helder profiel, zo concludeert het panel. Zij leidt studenten op *tot reflective practitioners* die 'handelen binnen de culturele sector en creatieve industrie, en voor bedrijven waar creativiteit een succesfactor is'. Met onder meer haar keuze om toekomstgericht en met rollen te werken, sluit de opleiding duidelijk aan bij de instellingsvisie van de HKU.

De opleiding actualiseert verder haar beoogde leerresultaten regelmatig. Dit doet zij op basis van goede, gedegen bronnen, en in samenwerking met relevante stakeholders zoals het werkveld, onderwijskundigen en docenten. Zij zoekt hiervoor tevens expliciet de verbinding met de sectorraad Hoger Economisch Onderwijs, en zij verhoudt zich via een internationale benchmark tot internationale en nationale aanverwante partner-opleidingen.

Volgens het panel doet de opleiding, afgaande op de beoogde leerresultaten, haar naam recht aan; zowel 'kunst' als 'economie' zijn in de competentiegebieden voldoende zichtbaar en, ten opzichte van elkaar, in balans opgenomen. De competentiegebieden van de opleiding Kunst en Economie reflecteren het juiste niveau (bachelor) en de juiste oriëntatie (hbo). In het Beroeps- en Opleidingsprofiel 2019-2024 legt de opleiding op heldere wijze uit hoe de competentiegebieden aansluiten op niveau 6 van het Nederlands Kwalificatieraamwerk (NLQF) en op de Dublindescriptoren voor bachelors. De beoogde leerresultaten zijn in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

Gezien de uitzonderlijk grondige wijze waarop de opleiding de ontwikkeling en actualisering van het profiel aanpakt, komt het panel voor standaard 1 tot het oordeel **'goed'**.

4.2. Programma

Standaard 2: Het programma maakt het mogelijk om passende (professionele of academische) onderzoeks- en beroepsvaardigheden te realiseren.

Toelichting NVAO: Het programma sluit aan bij de actuele (internationale) ontwikkelingen, eisen en verwachtingen in het beroepenveld en in het vakgebied. Academische vaardigheden en/of onderzoeks- en/of beroepsgerichte competenties krijgen invulling op een wijze die past bij de oriëntatie en het niveau van de opleiding.

Bevindingen

Opbouw programma³

Het nieuwe vierjarige programma van de bachelor Kunst en Economie beslaat 240 ects, en is opgedeeld in acht semesters met daarbinnen verschillende thema's (zie Tabel 2). Deze thema's zijn veelal verbonden aan de drie expertisegerieden van de opleiding: managen ('partner'), verbinden ('connector') en ondernemen ('entrepreneur'). Hoewel dit niet zozeer uit Tabel 2 blijkt, vernam het panel tijdens de auditdag en uit de Zelfevaluatie dat elk semester op zich een *educational journey* vormt, waarbij verschillende vakinhoudelijke modules en toetsen bijdragen aan het verhaal van het centrale thema.

Tabel 2. Programma van de bachelor Kunst en Economie van de HKU (zie OER 2018-2019)

Thema	Module	EC	Semester
<i>Jaar 1</i>			
Partner: De basis	Organisatiekunde 1: theorie	3	1
	Organisatiekunde 2: praktijk	5	1
Partner: Art & Creation	Creatieve maakprocessen	5	1
	Theorie en analyse van creativiteit	3	1
Partner: Economics	Financieel Management Partner	2	1
	Creatieve Economie & Cultuurbeleid	3	1
Entrepreneur: De basis	Cultureel Ondernemerschap 1: ondernemingsplan	5	2
	Cultureel Ondernemerschap 2: effectueren	3	2
Entrepreneur: Art & Creation	Creatieve industrie	3	2
	Cultuurfilosofie	5	2
Entrepreneur: Economics	Financieel Management Entrepreneur	2	2
	Marketing 1	3	2
Jaarvakken	Groepsdynamica	4	2
	Bedrijfseconomie	2	1
Professional Identity	Visieontwikkeling	2	2
	Basistaal	2	2
	Werkveld verkenning	2	2
Bijzonder onderwijs	Verplichte keuze uit HKU-breed aanbod	2	1
	Undesign	1	2
	Management Game	1	2
Totaal aantal EC jaar 1:		60	
<i>Jaar 2</i>			
Connector	Storytelling	3	1
	Ontwerpgericht onderzoek	5	1
	Connecting	3	1
Incubate	Incubate	13	2
Economics	Recht	2	1
	Business Modelling in the Creative Industry	5	1
	Intellectueel Eigendom	2	2
	Financiering	2	2
	Marketing 2	2	2
Art & Creation	Kunstgeschiedenis	2	1
	De Kunstpraktijk	5	1
	Werkveldverdieping: Verplichte keuze uit: Muziek, Theater, Design/Fine Art, Media, Games, Event	6	2
Seminars	Verplichte keuze uit HKU-breed aanbod	4	1 & 2

³ In dit rapport staat het nieuwe curriculum, zoals dat vanaf 2014 is ingevoerd, centraal.

Thema	Module	EC	Semester
Professional Identity	Visieontwikkeling	2	2
	Schrijfvaardigheid	2	2
	Werkveldverkenning	2	1
Totaal aantal EC jaar 2:		60	
Jaar 3			
Atelier	Research	5	1
	Verplichte keuze: <ul style="list-style-type: none"> • Atelier Art for Social Change • Atelier Media in Transition • Atelier International Arts • Atelier Business Design Lab • Atelier Experience Design 	25	1
Internship	Stage en Reflectie	25	2
	Stage Project Audit	5	2
Totaal aantal EC jaar 3:		60	
Jaar 4			
	Explore	5	1
	Discover & Define	25	1
	Develop & Deliver	30	2
Totaal aantal EC jaar 4:		60	

De opleiding begint met een brede basis: met het aanleren van de basisvaardigheden van de drie expertisegebieden. Studenten volgen verder twee jaarvakken (bijv. Groepsdynamica), en vakken over professionele identiteit (bijv. Visieontwikkeling, Basistaal). Tot slot volgen studenten in het eerste jaar vier studiepunten aan 'bijzonder onderwijs', waaronder een vak over *undesign*. In studiejaar 2 richten studenten zich op het expertisegebied van de 'connector', en volgen zij economische vakken (bijv. Financiering, Marketing 2) en kunstgerelateerde vakken (bijv. Kunstgeschiedenis). Ook kiezen studenten twee modules uit het HKU-brede aanbod, en volgen zij enkele vakken over professionele identiteit (bijv. visieontwikkeling).

Na deze brede basis kunnen studenten zich – als zij dat willen – specialiseren in studiejaar 3 en 4. Het is ook mogelijk om breed te blijven kiezen, en als generalist opgeleid te worden. In het derde studiejaar volgen studenten een vak over onderzoek, kiezen zij een Atelier (25 EC), en doen zij een stage (30 EC). In het vierde studiejaar doen studenten de modules Explore (5 EC), Discover & Define (25 EC), en Develop & Deliver (30 EC):

Afstudeeronderdeel	Toelichting
Explore 5 ECTS	<i>In de module wordt een verbinding gelegd tussen de eigen fascinatie, een werkveldvoorkeur, een in dat werkveld spelende kwestie en een voorlopige keuze voor een expertisegebied. Er ontstaat een eerste startvraag voor het afstudeeronderzoek.</i>
Discover & Define 25 ECTS	<i>Studenten gaan het probleem vanuit verschillende perspectieven bekijken. Ze maken gebruik van deskresearch en human centered designmethoden. Vanuit de perspectieven wordt de startvraag aangescherpt tot een ontwerpvrage die in de laatste module opgelost wordt vanuit één expertisegebied (managen, verbinden of ondernemen).</i>
Develop & Deliver 30 ECTS	<i>Vanuit de aangescherpte ontwerpvrage wordt door middel van prototypen, testen en evalueren een oplossing gerealiseerd waarmee de student aantoont binnen een werkveld en expertisegebied een professionele rol te kunnen vervullen.</i>

Tabel 3. De afstudeeronderdelen (Onderlegger Leerlijnen - Opleidingsprofiel 2019-2024, p. 38)

Het panel concludeert, ook op basis van het gesprek met studenten, dat het programma van de opleiding Kunst en Economie goed in elkaar steekt.

Curriculumvernieuwing

De opleiding bevindt zich aan het einde van een transitiefase. De curriculumvernieuwing waarmee de opleiding startte in 2014, naar aanleiding van de herziening van het Beroeps- en Opleidingsprofiel (ook in 2014), is bijna compleet. Het eerste cohort dat het volledige nieuwe programma heeft gevolgd, zal dit studiejaar, dus in 2018-2019, afstuderen. In haar Onderwijs- en examenregeling (OER) heeft de opleiding een overgangsregeling opgenomen voor studenten die de overstap maken van het oude naar het nieuwe curriculum.

Actualiteit

De opleiding houdt haar programma op adequate wijze actueel, zo stelt het panel vast. Dit doet zij door twee maal per jaar input te vragen van haar werkveldcommissie of datgene wat de opleiding aanbiedt (nog) voldoet aan de wensen van het werkveld. Het lid van de werkveldcommissie dat het panel sprak, bevestigde het bestaan van deze regeling en was tevreden met het actualiteitsgehalte van de opleiding.

De opleiding betreft de opleidingscommissie als zij veranderingen wil doorvoeren in het curriculum – dit leidt het panel onder meer af uit het jaarverslag over 2017-2018 van de opleidingscommissie. De commissie beschrijft in haar jaarverslag hoe zij de voorgenomen veranderingen besproken heeft, naar aanleiding daarvan een advies schreef voor de opleiding, en dat dit advies ook door de opleiding is meegenomen. Dat het programma aansluit op de wensen van het actuele werkveld, bleek ook uit voorbeelden die het panel hoorde tijdens de audit. Zo benoemden de alumni en de werkveldpartners waarmee het panel sprak dat zij een grote latente vraag aan connectors in het werkveld zien, en dat zij vinden dat de opleiding hier goed op inspeelt.

Beroepsvaardigheden

Het panel is positief over de wijze waarop de opleiding de interactie organiseert tussen studenten en het werkveld. De opleiding brengt studenten – via de werkveldlijn in haar programma – op verschillende manieren in contact met het werkveld. De opleiding onderscheidt hierbij zes werkvelden: (1) beeldende kunst en design, (2) events, (3) games, (4) media, (5) muziek en (6) theater.

De opleiding verdeelt de werkveldlijn van haar programma in grofweg drie fases: verkennen, verdiepen, en profileren en verzilveren. In de eerste vier semesters verkennen studenten een van de werkvelden, via onder andere colleges, excursies en meeloopdagen. De opleiding brengt het werkveld ook naar de hogeschool: door opdrachten uit het werkveld te geven, gastcolleges, en door studenten op school te leren óver taal en codes in het werkveld (Module Werkveldverdieping, 6 ECTS). De opleiding heeft een speciale werkveldaccountmanager die vraagstukken uit het werkveld verzamelt, en een plaats geeft in het programma. Verder is in het vierde semester (Incubate) een werkveldkeuze bepalend voor de projectopdracht waaraan studenten werken. In de Ateliers in het derde jaar werken studenten op gelijke voet met werkveldpartners. In het laatste deel van de opleiding gaan studenten op stage (verdiepen), en voeren zij hun afstudeerproject uit in het werkveld (profilieren en verzilveren).

Het panel concludeert dat het curriculum tot stand komt in overleg met, en deels *in*, het werkveld. Dit levert innovatieve programmaonderdelen op, en de keuze om te werken met de drie expertisegebieden.

Onderzoeksvaardigheden

De opleiding heeft een onderzoekslijn in haar programma. In de beschrijving van deze lijn, legt de opleiding uit dat zij als visie op onderzoek heeft dat 'studenten in staat moeten zijn om vraagstukken op ontwerpgerichte wijze te benaderen' (Zie Onderlegger Leerlijnen, p. 35). De opleiding deelt de onderzoekslijn, net als de vaardighedenlijn, op in drie fases: de start (jaar 2), de verdieping (jaar 3) en de profilering en verzilvering (jaar 4).

Studenten starten met het leren van de toolkit die hoort bij ontwerpgericht onderzoek, daarna verdiepen zij zich door middel van het onderzoeksproject dat zij zelfstandig uitvoeren in de stage, en in het vierde jaar voeren studenten een eigen ontwerpgericht onderzoek uit waarbij de eigen fascinatie en de vraag vanuit het werkveld leidend zijn.

De opleiding legt in haar documentatie helder uit dat studenten behalve in eerdergenoemde modules ook in andere modules aan de onderzoeksvaardigheden werken – de naam van de module geeft dit alleen niet direct aan. Zo doen studenten een literatuuronderzoek in de module Cultuurfilosofie, en leert de student een logboek te gebruiken als onderzoeks- en ontwerpdokument bij het vak Creatieve Maakprocessen. In het vak Undesign krijgen studenten gedurende een week een intensieve introductie in design thinking. Verder werkt de opleiding samen met verschillende lectoraten, zo blijkt uit de Zelfevaluatie, zoals het lectoraat Performatieve Maakprocessen dat casuïstiek van afstudeerders gebruikt voor een project over visuele communicatie in medische contexten. De opleiding werkt tot slot geregeld met *visiting professors*.

De opleiding heeft een stevige onderzoekslijn. Wel wil het panel de opleiding meegeven dat onder design thinking een rijk palet aan onderzoeksmethodieken valt, die het op termijn ook verwacht terug te zien in de onderzoekslijn en de meesterproeven. Voor elk van de stappen van het design thinking proces – van de fase van het zoeken naar *insights* en het komen tot een *problem definition*, tot de fases van *ideation*, *concepting*, en het in diverse stappen *prototyping* en uittesten van diverse prototypes – bestaan verschillende onderzoeksmethodieken. In de meesterproeven zag het panel deze variëteit aan methoden beperkt terug; veel studenten gebruikten 'klassieke' onderzoeksmethodieken. Het panel begrijpt dat de bekeken meesterproeven van studenten zijn die, door de curriculumvernieuwing, pas in het vierde jaar werden meegenomen in het nieuwe afstuderen op basis van design thinking. Het panel spreekt de verwachting uit dat de volgende lichtingen studenten (die afstuderen in het nieuwe curriculum) in de meesterproef een rijker palet aan onderzoeksmethodieken in het design thinking proces toepassen, wat hen ook in staat zou stellen, duidelijker en concreter stappen naar de implementatie toe te gaan voorbereiden.

Weging en Oordeel

Het panel constateert dat het programma Kunst en Economie adequaat aansluit bij de actuele (internationale) ontwikkelingen in het werkveld en in het vakgebied. In samenwerking met relevante stakeholders (werkveldcommissie, opleidingscommissie) voert de opleiding veranderingen door in het curriculum, met als resultaat daarvan een goed programma-ontwerp. Het programma is innovatief ingestoken, onder meer op basis van de drie expertisegebieden managen ('partner'), verbinden ('connector') en ondernemen ('entrepreneur'). Het panel is positief over de wijze waarop de opleiding de beroepsvaardigheden behandelt, met bijvoorbeeld de werkveldverkenningen. De opleiding heeft een stevige onderzoekslijn, waarin ontwerpgericht onderzoek doen centraal staat, en waarin zij lectoraten en *visiting professors* betreft. Tot slot vindt het panel de wijze waarop de opleiding de onderzoeks- en beroepsvaardigheden in het programma brengt passend bij de hbo-oriëntatie en het bachelorniveau van de opleiding. Het panel wil de opleiding nog meegeven dat onder design thinking een rijk palet aan onderzoeksmethodieken valt, die het panel op termijn nog duidelijker verwacht terug te zien in de onderzoekslijn en de meesterproeven. Het panel beoordeelt standaard 2 'programma: oriëntatie' met het oordeel 'goed'.

Standaard 3: De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Toelichting NVAO: De leerresultaten zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.

Bevindingen

Vertaling van competentiegebieden naar programma

De opleiding heeft de zeven competentiegebieden op transparante wijze uitgewerkt in leerdoelen en programma-inhoud. Voor elk competentiegebied heeft de opleiding een toelichting en uitsplitsing in indicatoren gemaakt (Beroeps- en Opleidingsprofiel 2019-2024). De competentie 'managen' is bijvoorbeeld uitgewerkt in drie indicatoren. Zo luidt een van de indicatoren: '5.1. Ze [studenten] dragen bij aan het ontwerpen van de visie en de doelstellingen van een culturele en creatieve organisatie'.

In haar Body of Knowledge and Skills beschrijft de opleiding vervolgens per competentiegebied puntsgewijs welke kennis en vaardigheden noodzakelijk en voorwaardelijk zijn voor de KE-professional (zie Beroeps- en Opleidingsprofiel). Voor 'managen' zijn de benodigde kennis en vaardigheden: (1.) Relevant cultureel beleid en regelgeving (landelijk, regionaal, stedelijk), (2) relevante managementmodellen en bedrijfsmodellen (organisatiekunde), (3) relevante leiderschapstheorie, (project) managementmethoden, (4) leidinggeven aan (creatieve) teams, (5) projectmatig werken, en (6) organisatieanalyse.

De opleiding brengt de competentiegebieden en de onderliggende leerdoelen onder in leerlijnen (zie Onderlegger leerlijnen Beroeps- en Opleidingsprofiel 2019-2024). De opleiding heeft acht leerlijnen: een leerlijn voor elk competentiegebied, en een aparte werkveldleerlijn. In de leerlijnonderlegger legt de opleiding bij iedere leerlijn, en per studiejaar, uit in welke vakken de leerlijn terugkomt. Bij elk vak wordt vervolgens uiteengezet in welke module-leerdoelen de leerlijn zichtbaar is. Zo valt het vak 'Organisatiekunde 1' onder de leerlijn 'Managen'. In dit vak komen de volgende twee leerdoelen aan bod die over managen gaan: (1) De student kent de voor de creatieve industrie belangrijkste managementmodellen en kan deze in de praktijk of vanuit een casus identificeren, en (2) De student kent de belangrijkste theorieën over leiderschap binnen teams met (creatieve) professionals.

Verder geeft de opleiding in een overzicht weer in welk deel van het curriculum studenten een competentiegebied behalen op niveau 1, 2 of 3. Aan het einde van het vierde jaar hebben studenten niveau 3 bereikt op één van de expertisegebieden, op Kunst & Creatie (één of enkele werkvelden), op Economie en Onderzoek (toegespitst op één van de expertisegebieden) en op Professionele Identiteit.

Tot slot biedt de Competentiematrix in de Onderwijs- en Examenregeling een overzicht van in welke vakken welke competenties aan bod komen, en een overzicht met welke leerdoelen uit een vak aansluiten bij welke eindcompetenties. Het panel stelt vast dat de opleiding, met haar Beroeps- en Opleidingsprofiel, Onderlegger Leerlijnen, en de OER een zorgvuldige, begrijpelijke vertaalslag maakt van de competentiegebieden naar leerdoelen op module-niveau.

Economie

Het panel stelt vast dat de programmaleerlijn economie (en uiteindelijk het economische gehalte in de eindwerken) nog verder uitgebreid en verdiept mag worden. De reden hiervoor is dat het panel vastgesteld heeft dat het economie-aspect in de eindwerkstukken/meesterproeven inhoudelijk nog wat diepgang mist. Het panel is zich ervan bewust dat het de eindwerken heeft gezien van studenten die nog deels het oude curriculum hebben gevolgd.

Het panel is zich er ook van bewust, via het gesprek met de alumni, dat de opleiding de laatste jaren al gewerkt heeft aan het in balans brengen van de verhouding 'kunst' en 'economie', en dat het economische aspect steeds iets meer versterkt is om dichterbij het evenwicht tussen de twee te komen. Het panel beveelt de opleiding aan om de door haarzelf ingezette ontwikkeling door te zetten, het economische aspect nog verder te versterken, en zo de beoogde balans daadwerkelijk te bereiken.

Samenhang

Studenten ervaren het programma als samenhangend, zo blijkt uit het gesprek dat het panel voerde met studenten en uit het studentenhoofdstuk. Het panel sluit zich hierbij aan; het vindt het programma samenhangend. De studenten konden tijdens de auditdag duidelijk verwoorden hoe het programma is opgebouwd vanuit de drie expertisegebieden, en wat de keuzemogelijkheden zijn (bijv. specialiseren of juist generalistische keuzes maken). De opleiding neemt studenten hier ook in mee tijdens de live, fysieke kick-off van elke module. Studenten en alumni waarderen de brede basis die de opleiding hen biedt, en de mogelijkheid om als generalist af te studeren in het bijzonder.

Internationalisering

Hoewel 'internationalisering' niet expliciet voorkomt in de acht competentiegebieden van de opleiding, heeft de opleiding met het nieuwe curriculum een 'structurele internationale component voor alle studenten' in haar programma gebracht, zo toont de Zelfevaluatie. Deze component bestaat uit (1) de Engelstalige module *Business Modeling in Creative Industries*, en (2) een buitenlandexcursie ter verkenning van het internationale werkveld. Verder kunnen studenten opteren voor een internationale stage, uitwisseling of minor. Het afstudeeronderzoek mag ook (deels) in het buitenland uitgevoerd worden. In totaal kwamen in 2018 zeven buitenlandse studenten op uitwisseling naar de opleiding, gingen tevens zeven van de eigen studenten weg voor een uitwisseling, en deden er tien een internationale stage.

De opleiding biedt daarnaast enkele internationaal georiënteerde Ateliers aan die studenten kunnen doen, zoals het Atelier Art for Social Change. Bij dit Atelier lossen studenten een maatschappelijk vraagstuk van externe opdrachtgevers op, waarbij zij in een internationaal en interdisciplinair team werken. Voor een ander Atelier, namelijk het Atelier 'International Arts', lezen studenten boeken zoals *Intercultural sensitivity, from denial to intercultural competence*, en *Mobility Of Imagination, A Companion Guide To International Cultural Cooperation*. In 2018 participeerden grofweg dertig studenten Kunst en Economie in een internationaal project/Atelier.

In haar Zelfevaluatie beschrijft de opleiding dat zij op het thema internationalisering stuurt via een portefeuillehouder internationalisering van de school, en de coördinator internationalisering van locatie Oudenoord. De opleiding heeft vijf strategische partnerinstellingen. Met deze instellingen wisselt de opleiding docenten en studenten uit, deelt zij kennis, en organiseert zij jaarlijks summer- en winterschools.

Al met al zorgt de opleiding er dus op slimme wijze voor dat alle studenten in aanraking komen met dit thema, en biedt zij voor studenten die daar interesse in hebben, extra mogelijkheden in de vorm van Ateliers en uitwisselingen. Het panel concludeert dat de opleiding in haar programma voldoende aandacht schenkt aan internationalisering.

Weging en Oordeel

Het panel stelt vast dat de opleiding, met haar Beroeps- en Opleidingsprofiel, Onderlegger Leerlijnen, en de OER een zorgvuldige, begrijpelijke vertaalslag maakt van de competentiegebieden naar leerdoelen op module-niveau.

Verder ervaren studenten het programma als samenhangend. Zij, en ook de alumni, waarderen de brede basis die de opleiding hen biedt, en de mogelijkheid om als generalist af te studeren in het bijzonder. Verder komen alle studenten Kunst en Economie in aanraking met thema's rond internationalisering via een buitenlandexcursie, de module *Business Modeling in Creative Industries*, en – voor studenten die dat willen – uitwisselingen en Ateliers. Deze aspecten duiden erop dat de opleiding voldoet aan de basiskwaliteit voor standaard 3.

Het panel adviseert de opleiding wel de programmaleerlijn economie (en uiteindelijk het economische gehalte in de eindwerken) nog verder uit te breiden en te verdiepen. Het panel beoordeelt standaard 3 (programma: inhoud) als **'voldoende'**.

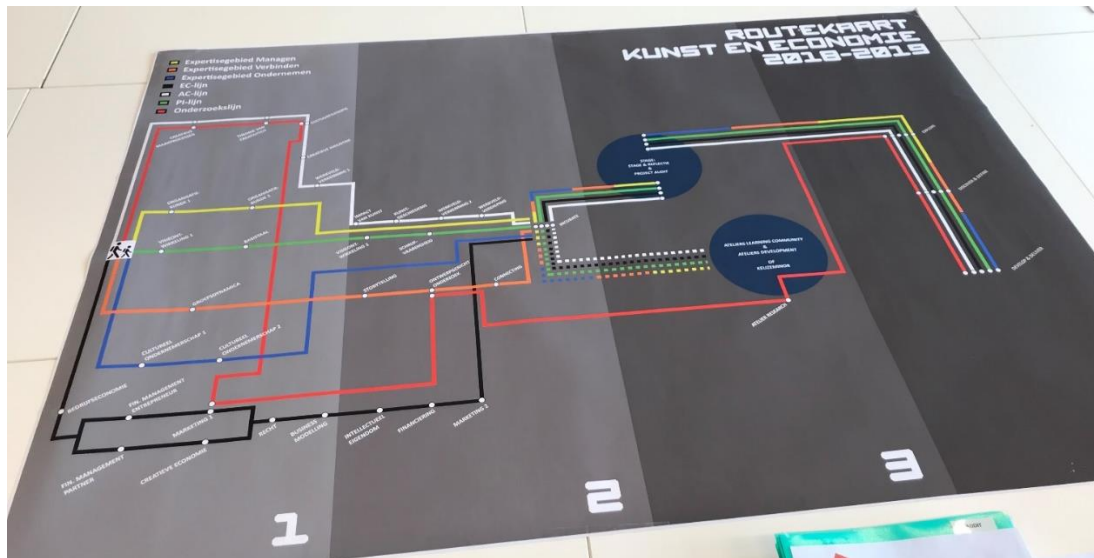
Standaard 4: De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Toelichting NVAO: De vormgeving van het programma draagt bij aan de realisatie van de beoogde leerresultaten. De onderwijsleeromgeving bevordert dat studenten een actieve rol nemen in de vormgeving van het eigen leerproces (*student-centred*). De inrichting van de leeromgeving past bij de onderwijsvisie van de instelling.

Bevindingen

Structuur en opbouw

Tijdens de auditdag lichtten het management en docenten de structuur en opbouw van het programma toe. Zij gebruikten daarvoor een 'metrokaart': deze kaart visualiseert de route die studenten doorlopen van het begin tot het einde van de opleiding. De kaart hangt op de gang van de opleiding Kunst en Economie, zodat het programma op hoofdlijnen voor iedereen zichtbaar is. Uit het gesprek met studenten leidt het panel af dat studenten de opbouw van het programma – op basis van de acht leerlijnen en de expertisegebieden – begrijpelijk vinden. De opleiding beschrijft tot slot in haar Zelfevaluatie hoe zij ervoor zorgt dat haar programma toeneemt in complexiteit; naarmate de complexiteit en het niveau toenemen, nemen bijvoorbeeld de voorstructurering en instructies af.

Didactische uitgangspunten

De opleiding heeft een doorwrochte beschrijving van haar didactisch concept opgenomen in het Beroeps- en Opleidingsprofiel 2019-2024. De opleiding typeert haar onderwijsmodel als een 'geëngageerd onderwijsmodel'. Hiermee wil zij benadrukken dat zij verbinding en betrokkenheid belangrijke waarden vindt. Deze twee waarden, de maatschappelijke oriëntatie van de opleiding, en de kunstgeïnspireerde aanpak vormen samen het didactisch concept van de opleiding. Voor de kunstgeïnspireerde aanpak hanteert de opleiding de volgende zes uitgangspunten:

1. *studenten leren in een integratieve leeromgeving, op basis van voor de sector relevante vraagstukken*
2. *studenten leren werken volgens ontwerpprocessen, waarbij creativiteit, chaos en onzekerheid een rol spelen*
3. *studenten leren via een educational journey, waarin reflectie en beoordelend vermogen centraal staan*
4. *studenten leren samen*
5. *studenten zijn eigenaar van het eigen leerproces*
6. *docenten zijn teamspelers*

Zoals de zes uitgangspunten laten zien, sluit de opleiding qua bouw van haar onderwijs aan bij het idee van *Kaospilots* over de onderwijsleeromgeving. *Kaospilots* is de naam van een internationale school in Denemarken die zich richt op creatief business ontwerp en sociale innovatie. Het onderwijsconcept dat deze school gebruikt – namelijk het bewust creëren van chaos en studenten hiermee om leren gaan – is bekend geworden onder de naam *Kaospilots*. Het nieuwe curriculum van de opleiding Kunst en Economie is op het *Kaospilots*-concept gebaseerd.

De keuze om studenten bewust in aanraking te laten komen met, en te leren vanuit, (gecreëerde) chaos, vindt het panel innovatief en, in de positieve zin van het woord, gewaagd. In de Ateliers is het didactische uitgangspunt dat studenten, docenten en werkveldpartners gezamenlijk kennis opdoen en delen.

Werkvormen

De opleiding hanteert verschillende werkvormen. Een gemene deler is dat het veelal om levensechte opdrachten gaat, waarbij studenten werken in leerteams (groepsopdrachten), en waarbij het leren als ontwerpproces gezien wordt. Naast het projectonderwijs zijn er onder meer kennisgerichte hoorcolleges, workshops, werkveldcafés, en afstudeerkringen.

Gedurende het afstudeerjaar ondersteunt en prikkelt de opleiding haar studenten via drie wegen. Ten eerste nemen studenten deel aan een wekelijkse afstudeerkring. In deze kring, die bestaat uit vijf studenten en een begeleider, stimuleren en helpen studenten elkaar. Ten tweede kunnen studenten in consultatiemomenten langsgaan bij kerndocenten, of zij kunnen de opleiding vragen om een gastcollege te verzorgen, wanneer zij over een onderwerp expertise nodig hebben. Studenten nemen ook deel aan 'cactusgesprekken', waarin zij geprikkeld worden met voor hen onbekende werkveldperspectieven.

Het panel kreeg tijdens de rondleiding een pitch van studenten over een project dat zij hadden gedaan. Dit project vormt een mooie illustratie van het type opdrachten dat studenten Kunst en Economie doen. De studenten – allen derdejaars – vertelden het panel hoe zij voor het Atelier *Art for Social Change* een bureau opgericht hadden met 11 deelnemende studenten: Bureau Blauwe Boom. Als bureau werken de studenten met, en voor, verschillende partners, waaronder het Rode Kruis. Met elkaar bogen de studenten zich over de volgende vraag van het Rode Kruis: 'Hoe creëren we warmte op onze website?'. Het panel was onder de indruk van dit project, en van de andere projecten die het zag. Met deze werkvormen, en dit type projecten, sluit de opleiding Kunst en Economie adequaat aan bij de onderwijsvisie van de HKU.

Student-centered

Het programma is heel student-centered, zo constateert het panel. De opleiding biedt vele differentiatiemogelijkheden. Zo kunnen studenten vrij kiezen tussen de specialisatie rollen, minoren (ook buiten de opleiding), thema's binnen de Ateliers, en seminars uit het HKU-brede seminaraanbod. Studenten kunnen opteren om een internationale stage of uitwisseling te doen, of een honourstraject in jaar 1 of 2. Volgens het panel stelt de opleiding haar studenten dus uitgebreid in staat om een eigen weg zoeken zowel binnen als buiten het programma Kunst en Economie.

Studeerbaarheid

De studeerbaarheid van het programma is tijdens de auditdag niet aan de orde geweest. De cijfers in de Zelfevaluatie tonen aan dat jaarlijks grofweg dertig procent van de eerstejaars studenten uitvalt (in 2017 36%). De uitval uit de bachelor schommelt rond de tien procent per jaar.

Om de studievoortgang te bevorderen, neemt de opleiding gepaste maatregelen. De opleiding ondersteunt de individuele studievoortgang van studenten via het tutoraat. Daarnaast biedt de opleiding op maat extra ondersteuning aan bepaalde doelgroepen studenten om de studievoortgang te bevorderen. Zo biedt het studentendecanaat speciale begeleiding voor studenten met een ziekte, handicap of persoonlijke problemen (zie standaard 8 'studiebegeleiding en informatievoorziening'). Voor studenten met een functiebeperking voorziet de opleiding in speciale voorzieningen en ondersteuning, hetgeen zij organiseert volgens het 'HKU Protocol Studeren met een Functiebeperking'. In het Onderwijs- en Examenreglement verwijst de opleiding ook naar dit protocol.

Weging en Oordeel

Het programma van de opleiding Kunst en Economie is student-centered: zij kunnen hun eigen weg kiezen tussen specialiseren en verbreden, en tussen opties binnen en buiten het programma van de eigen opleiding. De opleiding kiest een eigen lijn met haar didactische concept dat een samensmelting is van het 'geëngageerd onderwijsmodel', de maatschappelijke oriëntatie van de opleiding, en de kunstgeïnspireerde aanpak. Het panel vindt de programmaopbouw, programmastructuur en de gekozen werkvormen op orde en passend bij de onderwijsvisie van de opleiding en de instelling. Het programma stelt studenten goed in staat om zich tot het beoogde niveau te bekwamen op de zeven competentiegebieden.

In ogenschouw nemend dat de opleiding studenten in hoge mate inspireert tot het sturen van het eigen leerproces, en dat de opleiding een bijzonder innovatief, gewaagd onderwijsconcept heeft ontwikkeld en in haar curriculum hanteert, komt het panel op standaard 4 (programma: vormgeving) tot het oordeel '**goed**'.

Standaard 5: Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Toelichting NVAO: De gehanteerde toelatingseisen zijn realistisch met het oog op de beoogde leerresultaten.

Bevindingen

De opleiding Kunst en Economie heeft een numerus fixus. Jaarlijks laat zij, na een selectieprocedure die zij in de Zelfevaluatie beschrijft, 275 studenten toe. Gemiddeld melden zich per jaar 400 nieuwe geïnteresseerde studenten. Zij nemen deel aan een selectieprocedure die bestaat uit vier delen, namelijk: (1) een computertest over onder andere motivatie, taal- en rekenvaardigheid, (2) een curriculum vitae waaruit de verbinding met het werkveld Kunst en Economie blijkt, (3) een individueel gesprek met een docent over het CV en de motivatie, en (4) een groepsopdracht uit het werkveld.

Het panel stelt op basis van het studentgesprek en het studentenhoofdstuk vast dat de selectieprocedure voor eerlijke verwachtingen zorgt bij studenten, en in het algemeen als positief ervaren wordt door hen. De studenten vertelden tijdens de auditdag dat zij een duidelijk beeld kregen van de opleiding door met name het gesprek met de docent en het meelopen. De studenten uit het studentenhoofdstuk benoemen dat de opleiding de oriëntatiefase en de selectie van nieuwe studenten verbeterd heeft de afgelopen jaren.

In de Zelfevaluatie beschrijft de opleiding hoe zij nieuwe studenten een 'zachte' landing in de nieuwe onderwijscontext probeert te geven. Zo organiseert de opleiding bijvoorbeeld een introductieweek waarin kennismaking en samenwerking centraal staat. Verder bespreken docenten op twee vaste tijdstippen met studenten of de opleiding bij de student past. Deze evaluatie vindt plaats in het portfoliogesprek dat aan het einde van het eerste en tweede jaar gehouden wordt.

De opleiding legt daarnaast uit in haar Zelfevaluatie hoe zij op een aantal manieren aan probeert te sluiten bij de onderwijsachtergrond van instromende studenten. Op basis van een onderzoek naar de landing van eerstejaars, besteedt zij bijvoorbeeld meer aandacht aan de begeleiding van eerstejaars met een mbo-achtergrond. Daartoe heeft zij in november 2018 een studiedag voor docenten georganiseerd over differentiatie, stellen tutores een gespreksagenda op gedifferentieerd naar de onderwijsachtergrond van de student, en legt de opleiding contact met mbo's die veel studenten leveren. Ook heeft de opleiding een korte basismodule bedrijfseconomie ontwikkeld. Het panel concludeert dat de opleiding via deze activiteiten goed aansluit bij het instroomniveau van studenten.

Tijdens de auditdag bevestigen studenten dat de opleiding rekening houdt met de verschillende soorten instroom. De opleiding weet slim te differentiëren tussen 'oudere studenten met al een opleiding op zak' en 'net afgestudeerde' havisten of vwo'ers. De studenten zien dat deze twee groepen studenten 'goed integreren' en vinden dit een meerwaarde van de opleiding.

Weging en Oordeel

Uit de OER blijkt dat de opleiding Kunst en Economie voldoet aan de wettelijke instroomeisen. De selectieprocedure – waarbij een potentiële student onder meer in gesprek gaat met een docent en bij de opleiding meeloopt – zorgt voor eerlijke verwachtingen bij studenten, en wordt door hen dan ook als positief ervaren. Studenten geven bovendien aan dat zij de selectieprocedure verbeterd hebben zien worden de afgelopen jaren. Tot slot sluit de opleiding goed aan bij het instroomniveau van nieuwe studenten, bijvoorbeeld via de korte basismodule Bedrijfseconomie en de differentiatie die tutores aanbrengen in de studiebegeleiding. Het panel beoordeelt standaard 5 met een '**goed**'.

4.3. Personeel

Standaard 6: Het docententeam is gekwalificeerd voor de inhoudelijke en onderwijskundige realisatie van het programma en de omvang ervan is toereikend.

Toelichting NVAO: De docenten zijn zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig om de opleiding te verzorgen. Het personeelsbeleid draagt daar aan bij. Er is voldoende personeel beschikbaar om de opleiding te verzorgen en de studenten te begeleiden.

Bevindingen

Docententeam

De opleiding beschrijft in de Zelfevaluatie dat zij met haar docenten een professionele leergemeenschap met teams wil vormen. Docenten werken in semesterteams en in moduleteams. In de semesterteams bespreken de eigenaren van modules uit een bepaald semester de samenhang. In de moduleteams werken docenten van één module samen aan de opdrachten, didactiek, toetsing en beoordeling. Het totale docententeam van de opleiding bestaat uit 58 docenten (32,5 fte, waarvan 3 fte voor managementfuncties).

Het panel kon tijdens het gesprek met docenten, en tijdens de rondleiding, merken dat het docententeam zeer gedreven is, en een community vormt waarin eigenaarschap duidelijk aanwezig is. Zo zette een docent zich samen met andere docenten in voor een internationale uitwisseling, en liet een andere docent video's zien die studenten hadden ingezonden n.a.v. een wedstrijd die hij uitgeschreven had in samenwerking met de gemeente.

Het panel constateert dat de docenten voldoende gekwalificeerd zijn om de lessen Kunst en Economie op het juiste inhoudelijke en didactische niveau te verzorgen. Dat docenten qua niveau voldoende gekwalificeerd zijn, blijkt onder meer uit hun diploma's: 40 procent van de docenten heeft een bachelor behaald, 57 procent een master en 3 procent is gepromoveerd. Uit het docentoverzicht blijkt daarnaast dat het team de verwachte relevante vakexpertise in kan brengen, bijvoorbeeld uit de cultuurfilosofie, muziekindustrie, organisatiewetenschappen, ondernemerschap of journalistiek. De opleiding verzekert zich daarnaast van de didactische deskundigheid van docenten door van alle docenten een bewijs van didactische bekwaamheid te vragen, en nieuwe docenten te verplichten om een cursus te doen: de cursus Didactische Bekwaamheid met een onderdeel BKE.

De opleiding brengt expertise vanuit het werkveld in de opleiding via een team van werkvelddocenten. Deze docenten werken in de werkveldlijn van het nieuwe curriculum. Het team wordt geleid door een werkveldcoördinator. Verder geven docenten in hun gesprek met het panel aan dat zij inschatten dat ieder van hen wel een link naar het werkveld heeft.

Een belangrijke lijn in het personeelsbeleid van de opleiding is het verhogen van het aantal docenten met een vast dienstverband, en het terugdringen van losse dienstverbanden. Docenten bevestigen tijdens de auditdag dat de opleiding hier meters mee heeft gemaakt. Vanwege de nadruk op samenwerking (in moduleteams en semesterteams) zijn kleine losse dienstverbanden minder handig, beamen docenten.

Uit het medewerkerstevredenheidsonderzoek van 2016 blijkt dat docenten over veel zaken tevreden zijn, maar dat zij de werkdruk ervaren als hoog. De opleiding legt in de Zelfevaluatie uit dat de gevoelde druk terug te leiden is naar de piek(en) van de curriculumvernieuwing. Tijdens de auditdag ontving het panel desalniettemin geen signalen dat de opleiding over te weinig personele capaciteit zou beschikken. De docenten, en de opleiding, hebben er vertrouwen in dat de piek in de werkdruk, nu de laatste fases van het nieuwe curriculum ingevoerd worden, weer zal afnemen. Het panel raadt de opleiding aan om de tevredenheid en werkbeleving van docenten goed in de gaten te houden, en zo nodig toch gepaste maatregelen te nemen om de werkdruk te verminderen.

Studenttevredenheid

Studenten waarderen het docententeam, zo toont het studentenhoofdstuk. De auteurs benoemen dat het team divers is, dat het contact met docenten 'gemakkelijk' en 'positief informeel' is. Over de gelijkwaardige, coachende houding van docenten zijn de studenten tevens positief. Ook tijdens de auditdag geven studenten aan dat zij de docenten – een uitzondering daargelaten – 'heel erg inspirerend' vinden. De docenten vormen ware boegbeelden voor de studenten.

Professionalisering

Uit de Zelfevaluatie en het gesprek met docenten leidt het panel af dat alle docenten jaarlijks uren voor professionalisering en duurzame inzetbaarheid krijgen. Docenten hebben inzicht in deze uren en hun jaartaak via een systeem (WePer4Mens). De invulling van de uren mag naar eigen inzicht van de docent.

De Zelfevaluatie geeft er blijk van dat de opleiding een rijk aanbod aan scholingsmogelijkheden heeft voor docenten Kunst en Economie. Zo zijn er didactische trainingen van het Expertisecentrum Educatie van de HKU (bijv. de training online toetsing). Verder nemen docenten deel aan studiedagen en de jaarlijkse HKU-brede onderwijsdag. Het panel waardeert het dat de opleiding ook oog heeft voor andere, slimme routes voor professionalisering. De uitwisseling van docenten met andere schools en het combineren van begeleiders-bijeenkomsten uit het vierde jaar met een kalibreergedeelte vindt het panel fraaie initiatieven.

Tijdens de auditdag gaven docenten voorbeelden van professionaliseringsactiviteiten die zij gevolgd hadden. Zij noemden bijvoorbeeld: een bijeenkomst over een nieuwe feedbackmethode, een gezamenlijke publicatie van een aantal docenten over de *donut economy*, en de training *Kaospilot*⁴. Verder noemde een docent dat zij had deelgenomen aan een workshop over studenten met autisme, en een workshop visuele beeldvorming in presentaties. Weer andere docenten waren naar een studiedag over geestelijke gezondheid en Generatie Z geweest, of een medewerkersdag. Het panel zag al met al een grote bereidwilligheid van het team om zich te verdiepen in nieuwe dingen (didactiek, toetsing, vakinhoud), en het kan vaststellen dat docenten inderdaad deelnemen aan een breed palet aan professionaliseringsactiviteiten.

Zoals eerder genoemd is, verplicht de opleiding nieuwe docenten om een cursus Didactische Bekwaamheid met een onderdeel BKE te voltooien. Het panel raadt de opleiding aan om hiermee door te gaan, en om ook de toetskennis van de zittende docenten verder te versterken.

Weging en Oordeel

Het panel concludeert dat de gedreven community van docenten Kunst en Economie vanuit vakinhoudelijk en didactisch oogpunt over voldoende expertise beschikt om de opleiding te verzorgen. Het merendeel van de docenten (60%) is mastergeschoold of hoger. De opleiding vraagt daarnaast van docenten een bewijs van didactische bekwaamheid, en zij verplicht nieuwe docenten een cursus Didactische Bekwaamheid te doen. De studenten zijn bovendien tevreden met hun docenten: zij vinden de meeste docenten 'zeer inspirerend', en het contact met hen is 'gemakkelijk' en 'positief informeel'.

⁴ *Kaospilots* is de naam van een internationale school in Denemarken die zich richt op creatief business ontwerp en sociale innovatie. Het onderwijsconcept dat deze school gebruikt – namelijk het bewust creëren van chaos en studenten hiermee om leren gaan – is bekend geworden onder de naam *Kaospilots*. Het nieuwe curriculum van de opleiding Kunst en Economie is op het *Kaospilots*-concept gebaseerd.

Verder zag het panel een grote bereidwilligheid van het team om zich te verdiepen in nieuwe didactiek, toetsing, vakinhoud, etc.: docenten nemen deel aan een breed palet aan professionaliseringsactiviteiten. De opleiding beschikt tot slot over voldoende personele capaciteit; al staat dit enigszins en tijdelijk onder druk door de invoering van het nieuwe curriculum.

Alles afwegend stelt het panel vast dat de opleiding op personeelsgebied uitstijgt boven de basiskwaliteit en daarmee beoordeelt het standaard 6 als **'goed'**.

4.4. Voorzieningen

Standaard 7: De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Toelichting NVAO: De huisvesting van de opleiding en de voorzieningen passen bij de beoogde leerresultaten en de onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Huisvesting

De opleiding Kunst en Economie maakt gebruik van twee onderwijslocaties in Utrecht: Oudenoord en Nieuwekade. Voor alle locaties van de HKU geldt dat er werkplaatsen, studio's, ICT- en bibliotheek- en mediatheekvoorzieningen zijn. Het studentenhoofdstuk toont aan dat studenten tevreden zijn met de voorzieningen. Zij zijn positief over de grootte en de hoeveelheid licht in het gebouw op de locatie Oudenoord, en over het feit dat zij het gebouw delen met opleidingen zoals Illustratie en Fotografie. Als verbeterpunt benoemen de studenten dat er meer individuele werkplekken en stopcontacten gecreëerd zouden moeten worden.

Tijdens de auditdag kreeg het panel een rondleiding op de locatie Oudenoord. Het panel bekeek onder andere de thuisbasis van de opleiding (een eigen verdieping), met collegezalen, *cubicles* waarin studenten in groepjes kunnen werken, en de flexplekken van docenten. Ook bezocht het panel de werkplaatsen (zeefdrukstudio, fotostudio, etc.) en de mediatheek. Het panel vindt het een mooi gebaar dat alle studenten van de opleiding de werkplaatsen mogen gebruiken, mits zij de veiligheidsinstructies gevolgd hebben.

Van de onderwijslocatie Nieuwekade bekeek het panel foto's. Deze locatie is nieuw, en is recent – in 2017 – in gebruik genomen door de HKU. Voor studenten die zich specialiseren in ondernemen, heeft de Nieuwekade een speciale ontmoetings- en werkplek. Uit de foto's en de reacties van de studenten leidt het panel verder af dat dit gebouw en de voorzieningen van basiskwaliteit zijn. De opleiding toonde tijdens de rondleiding de concept-verbouwingsplannen voor een meer optimale, inspirerende inrichting van de locatie Nieuwekade, en lichtte toe hoe deze tot stand waren gekomen. De co-creatie-wijze waarop de opleiding studenten en docenten betreft bij de verbouwingsplannen, vindt het panel bijzonder. Het panel ziet dat wat de studenten leren in de opleiding wordt doorgetrokken naar de toekomstige faciliteiten.

Al met al beschikt de opleiding nu over een fantastische, state-of-the-art-locatie in de vorm van Oudenoord, zo concludeert het panel, en heeft zij veelbelovende plannen voor de optimalisering van de nieuwe locatie Nieuwekade.

Andere voorzieningen

De opleiding biedt studenten, via de instelling en de studievereniging, enkele algemene en aanvullende voorzieningen. Studenten kunnen bijvoorbeeld, via een samenwerking met de Universiteitsbibliotheek van de Universiteit van Utrecht, kosteloos bij wetenschappelijke literatuur en andere faciliteiten. Daarnaast kunnen zij voor een lager tarief repetitieruimtes huren bij cultuurcentrum Parnassos. Ook kunnen studenten Kunst en Economie gebruik maken van de uitleenservice van de HKU; zo kunnen zij gemakkelijk microfoons, opnameapparatuur en beamers lenen. Tevens kunnen studenten Kunst en Economie, net als andere studenten aan de HKU, gratis online tutorials volgen via Lynda.com. Tot slot kunnen studenten zich aansluiten bij de activiteiten die vanuit Art Future Utrecht worden georganiseerd; de studievereniging van de opleiding Kunst en Economie. Deze vereniging verzorgt onder meer bijlessen, reizen en feesten, en zij toont vacatures vanuit het werkveld op haar website.

Weging en Oordeel

De opleiding Kunst en Economie maakt gebruik van twee onderwijslocaties in Utrecht: Oudenoord en Nieuwekade. Beide locaties, en de voorzieningen die aldaar aanwezig zijn, zijn toereikend voor de realisatie van het programma Kunst en Economie. Met Oudenoord beschikt de opleiding over een fantastische, state-of-the-art-locatie, waarin groepswork gefaciliteerd wordt, en de stap naar het Kunst-aspect van de opleiding vergemakkelijkt wordt (door de open toegang tot de werkplaatsen en de gezamenlijke ruimtes met 'de makers' van andere opleidingen). De wijze waarop de opleiding studenten en docenten betreft bij de verbouwingsplannen van de locatie Nieuwekade, vindt het panel bijzonder: het panel ziet dat wat de studenten leren in de opleiding wordt doorgetrokken naar de toekomstige faciliteiten. Het panel beoordeelt standaard 7 'huisvesting en voorzieningen' met een **'goed'**.

Standaard 8: De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Toelichting NVAO: Studenten ontvangen een passende begeleiding (ook in het geval van een functiebeperking). De informatievoorziening van de opleiding is adequaat.

Bevindingen

Studiebegeleiding

Bij de opleiding Kunst en Economie is de tutor een belangrijke spil in de studiebegeleiding, zo constateert het panel. Elke student krijgt voor de duur van de gehele opleiding een tutor. Tutoren voeren tweemaal per jaar een individueel gesprek van 30 minuten met de student. De opleiding schrijft in de Zelfevaluatie dat hier per studenten nog zo'n 2 uur aan tutorbegeleiding bij komt per jaar. Tutoren dienen studenten te informeren over studievaardigheden, met studenten te spiegelen over de beroeps- en studiehouding, en de studievoortgang te monitoren. De studenten die het panel sprak, vertelden dat de opleiding daarnaast voor instromende studenten tutorlessen organiseert waar studenten heen gaan voor bepaalde problemen.

Aanvullend op de begeleiding van de tutor, organiseert de opleiding de lessen Visieontwikkeling. In dit vak staan onder meer acht reflectie- en studieloopbaanbegeleidingsbijeenkomsten ingeroosterd (in totaal grofweg 4 uur). Studenten volgen deze lessen in groepen van zo'n 30 studenten.

De HKU en de opleiding geven op maat extra ondersteuning aan bepaalde doelgroepen studenten – dit leidt het panel af uit de documentatie. Ten eerste biedt het studentendecanaat van de HKU speciale begeleiding voor studenten met een ziekte, handicap of persoonlijke problemen. Zo helpen de studentendecanen bijvoorbeeld met het maken van een studieplan. Ten tweede biedt de opleiding, omdat zij een bovengemiddeld aantal studenten met dyslexie kent (zo'n 75 studenten, 10%) een 'werkgroep dyslexie' aan. Studenten die zich aanmelden voor deze werkgroep werken, onder leiding van een hierin gespecialiseerde tutor, aan strategieën om zo goed als mogelijk met hun dyslexie om te gaan. En naast de gangbare regelingen en voorzieningen (extra tijd bij tentamens, aparte tentamenruimte), biedt de opleiding studenten de optie om de lessen Nederlands nog een keer te volgen in een langzamer tempo. Ten derde heeft de HKU drie onafhankelijke vertrouwenspersonen aangewezen bij wie studenten en medewerkers terecht kunnen.

Voor de stage krijgen studenten een stagebegeleider toegewezen vanuit de opleiding. Tijdens de audit vertelden studenten dat de opleiding vaste begeleidingsmomenten inroostert voor studenten en hun stagebegeleiders. Daarnaast organiseert de opleiding terugkomdagen waarin studenten meegenomen worden in het proces, en zijn er intervisiemomenten voor kleine groepen studenten. Een student die zijn stage in het buitenland had gedaan, vertelde het panel dat hij vanuit de HKU goed werd ondersteund: de opleiding hielp bijvoorbeeld met het zoeken van beurzen.

Studenten zijn tevreden met de studiebegeleiding via de leerlijn, de tutor en de vertrouwenspersoon, zo constateert het panel op basis van het studentenhoofdstuk. Het panel sluit zich aan bij deze positieve evaluatie: de opleiding biedt goede studiebegeleiding. De studiebegeleiding is student-centered, en de lijnen binnen de opleiding zijn kort. Zowel de documentatie als de gesprekken ondersteunen deze conclusie van het panel. Een tekenende opmerking van een studente die het beeld van het panel bevestigt, was: 'ik voel me opgenomen in de community; als ik ergens mee zit, wordt er met je meegedacht vanuit de opleiding'.

Informatievoorziening

De informatievoorziening aan studenten heeft de opleiding grotendeels digitaal georganiseerd, zo legt zij uit in de Zelfevaluatie. Informatie over het programma, de modules, stages, reglementen en voorzieningen vinden studenten in het online HKU-studentenportal. In OSIRIS kunnen studenten hun studieresultaten en –voortgang inzien. De roosters staan in WebUntis. Verder communiceert de opleiding per e-mail met studenten over lopende zaken. Studenten onderling kunnen de tool Projectcampus gebruiken om te communiceren. Tot slot begint elke module met een live, fysieke kick-off waarin uitleg gegeven wordt over de module.

Het panel dat de vorige audit van de opleiding Kunst en Economie uitvoerde, concludeerde dat de tijdige registratie van de studieresultaten een aandachtspunt was. Het panel constateert dat de opleiding dit aandachtspunt adequaat heeft opgepakt. Zowel volgens het studentehoofdstuk als de studenten die het panel sprak worden de studieresultaten tijdig geregistreerd; zij geven aan dat dit op orde is.

De opleiding merkt in haar Zelfevaluatie op dat 'zowel studenten als docenten behoefte hebben aan het terugdringen van het aantal communicatieplatforms', en dat de HKU dit aandachtspunt instellingsbreed oppakt. Zo zal een deel van de toetsen voortaan digitaal beoordeeld worden, waarbij het cijfer direct in de cijferadministratie OSIRIS terechtkomt. Omdat studenten tijdens de auditdag nogmaals benadrukten dat zij de informatievoorziening met alle verschillende platformen het liefste veranderd zouden zien, en omdat dit onderwerp door het panel dat de vorige audit uitvoerde in 2014 ook als aandachtspunt werd benoemd, beveelt het huidige panel nadrukkelijk aan om dit aspect te verbeteren.

Weging en Oordeel

De opleiding biedt goede, studentgerichte studiebegeleiding in elke studiefase. Dit doet zij onder meer via de tutor, het studentendecanaat en de werkgroep dyslexie. Studenten zijn tevreden met de studiebegeleiding. Zij ervaren korte lijnen binnen de opleiding, en waarderen het dat de opleiding met hen meedenkt als zij ergens mee zitten. De opleiding voorziet de studenten daarnaast van alle benodigde informatie (programma, studieresultaten, roosters, etc.) via een aantal communicatieplatforms, en via directere wegen zoals e-mail of fysieke kick-offs van modules. Hoewel het panel de opleiding enerzijds wil complimenteren met het uitgebreide palet aan studiebegeleiding dat zij biedt, rekent het panel in zijn oordeel ook mee dat studenten en docenten de pluriforme informatievoorziening als een struikelblok ervaren.

Het panel raadt de opleiding aan om het aantal communicatieplatforms, zoals zichzelf en ook de HKU op instellingsniveau al van plan is, terug te dringen om tot een meer adequate, functionele vorm van informatievoorziening te komen. Alles afwegend, komt het panel voor standaard 8 'studiebegeleiding en informatievoorziening' tot het oordeel '**voldoende**'.

4.5. Kwaliteitszorg

Standaard 9: De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling.

Toelichting NVAO: De opleiding organiseert effectieve periodieke feedback die de realisatie van de beoogde leerresultaten ondersteunt. Bij bestaande opleidingen vinden geëigende verbeteringen plaats naar aanleiding van de uitkomsten van de vorige beoordeling. Hierbij worden passende evaluatie- en meetactiviteiten ingezet. De uitkomsten van deze evaluatie vormen aantoonbaar de basis voor ontwikkeling en verbetering. De opleiding legt intern verantwoording af over de bijdrage van de opleiding aan het realiseren van de strategische doelen van de instelling. Kwaliteitszorg verzekert realisatie van de beoogde leerresultaten. Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissies, medewerkers, studenten, alumni en het afnemende beroepenveld van de opleiding actief betrokken. De ontwerpprocessen en de erkenning en borging van de kwaliteit van de opleiding zijn in overeenstemming met de ESG. De opleiding publiceert accurate, betrouwbare en voor de doelgroepen goed toegankelijke informatie over de kwaliteit van de opleiding.

Bevindingen

Kwaliteitsplan en -systeem

De opleiding en de gelijknamige school hebben een eigen 'KE-kwaliteitsplan Onderwijs' dat is afgeleid van het HKU-Kwaliteitsplan (2014). Dit plan beschrijft de ambities van de opleiding voor 2018, een invulling van de prioriteiten op het gebied van Plan Do Check en Act in die periode, en het instrument dat de opleiding gebruikt voor Check en Act: MIKE, oftewel 'Management Informatie Kunst en Economie'.

Uit het KE-Kwaliteitsplan en de Zelfevaluatie blijkt dat de opleiding van een brede groep stakeholders en via verschillende instrumenten input verzamelt voor kwaliteitsverbetering. De opleiding vraagt om input van studenten, alumni, werkveld, medewerkers/docenten, medezeggenschap en de examencommissie. Zo zet de opleiding voor de doelgroep studenten de NSE in, de opleidingscommissie, de vierjaarlijkse gesprekken met de jaarvertegenwoordigers, en semester- en module-evaluaties. Ook neemt de opleiding klachten en verslagen van exitgesprekken mee. Van het werkveld verzamelt de opleiding feedback via de werkveldcommissie, externe beoordelaars, stageplekken, en via de opdrachtgevers van de projecten.

De opleiding onderbouwt haar verbeteracties en is hierover transparant naar stakeholders, zo constateert het panel. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de wijze waarop zij de recente aanpassingen rond het curriculum zorgvuldig beschrijft en onderbouwt in een apart hoofdstuk van het nieuwe Beroeps- en Opleidingsprofiel (zie hoofdstuk 'Aangescherpt opleidingsprofiel en curriculum', p. 34-36). Ook blijkt uit de notulen van de opleidingscommissie en het jaarverslag van de examencommissie dat de opleiding naar relevante partijen terugkoppelt over aangebrachte verbeteringen.

Docenten en studenten over de kwaliteitszorg

Docenten zijn positief over het kwaliteitszorgsysteem van de opleiding, zo blijkt uit het MTO. Van de docenten die meededen aan het MTO in 2018 zei 82 procent 'te leren met en van de docenten in de teams', en 'zich actief betrokken te voelen bij de kwaliteitsverbetering van de opleiding'. Dit duidt er volgens het panel op dat de opleiding met succes haar eigen kwaliteitscultuur bevordert via de teamstructuur.

De studenten uit het studentenhoofdstuk zijn tevens positief over de kwaliteitszorg van hun opleiding. Zij vinden dat er 'goed gemonitord wordt' hoe studenten het nieuwe curriculum ervaren. Verder vinden zij dat de opleiding 'een geslaagd systeem' heeft ontwikkeld door feedback te verzamelen via jaarvertegenwoordigers, de opleidingscommissie, en studentevaluaties. Hun input wordt volgens hen 'uiterst serieus genomen'.

De studenten merken verder op dat de opleiding verbeteringen aanbrengt. In het studentgesprek vertelde een student bijvoorbeeld aan het panel dat zij studievertraging opgelopen heeft, en dat zij nu al aanpassingen ziet ten opzichte van het vorige jaar.

Deze actiebereidheid van de opleiding blijkt ook uit het jaarverslag van de opleidingscommissie (zie paragraaf 'opleidingscommissie' hieronder). Tijdens de audit gaven studenten tevens aan dat zij via informele wegen verbeterpunten kunnen aankaarten, bijvoorbeeld bij het management.

Jaarvertegenwoordiging

De notulen van de bijeenkomsten met de jaarvertegenwoordigers tonen dat de opleiding studenten actief stimuleert om (mee) te werken aan verbeteringen. In de bijeenkomst van oktober 2018 evalueerden de studenten alle vakken die de eerstejaars gevolgd hadden aan de hand van een pluspunt en een minpunt. Het panel vindt het mooi om in de notulen te lezen dat verschillende jaarvertegenwoordigers zelf de verantwoordelijkheid nemen om een verbeteractie rond te krijgen, en om bijvoorbeeld met een docent in gesprek te gaan over het verdelen van de aandacht over verscheidene lesonderwerpen. Uit de notulen blijkt verder dat de opleiding de studenten ook duidelijk geïnformeerd heeft over de OER, en de taken en verantwoordelijkheden van een jaarvertegenwoordiger.

Opleidingscommissie

De opleiding Kunst en Economie beschikt over een professionele, betrokken, zelfsturende opleidingscommissie, zo constateert het panel. De commissie is getraind (in november 2018 vond een training plaats voor opleidingscommissies), en uit het jaarverslag 2017-2018 blijkt dat de commissie gedurende het studiejaar vrijwel elke maand vergaderd heeft. Uit het jaarverslag en de agenda's van de overleggen blijkt grote inhoudelijke betrokkenheid en bereidheid tot actie. Zo verdeelde de commissie portefeuilles en taken voor speerpunten zoals de selectieprocedure en communicatie. De commissieleden melden daarnaast dat zij geregeld gevraagd zijn om advies te geven (door de opleiding), en dat zij zelf ongeraagd advies hebben gegeven. De commissie heeft bijvoorbeeld in mei geadviseerd over de (teksten voor de) modulebeschrijvingen, en zij gaf advies over de curriculumveranderingen.

Auditgesprekken

Uit de auditgesprekken leidt het panel af dat de opleiding sterk gericht is op ontwikkeling, zowel op teamniveau, als op het niveau van het onderwijsprogramma, en op het niveau van de individuele student. Met elkaar ontwikkelen de stakeholders de opleiding door. Dit blijkt ook uit het feit dat de opleiding tijdens de curriculumvernieuwing intensief geëvalueerd heeft met de betrokkenen. Het panel trof een sterk en positief kritisch team: kritisch ten opzichte van elkaar, het curriculum en het werkveld. Het team kent veel vaste en substantiële contracten waardoor er consequent en consistent gewerkt kan worden aan verbeteringen. In feite stuurt het team in hoge mate zichzelf aan.

Weging en Oordeel

Het panel stelt vast dat de opleiding Kunst en Economie sterk gericht is op ontwikkeling, en dat zij de kwaliteitszorgcyclus stelselmatig doorloopt. Via een uitgebreid systeem van digitale en mondelinge evaluaties betreft zij alle stakeholders bij de verbetering van de opleiding; van opleidingscommissielid tot werkveldpartner, en van student tot examencommissielid. De opleiding stimuleert studenten om verbeteringen te benoemen, en ook om deze – eventueel in samenwerking met de opleiding - op eigen initiatief op te pakken (jaarvertegenwoordigers en opleidingscommissie). Studenten ervaren dat hun input serieus genomen wordt, en de docenten voelen zich actief betrokken bij de kwaliteitsverbetering van de opleiding. De opleiding houdt een verbeteragenda bij via het Kwaliteitsplan en het MIKE-kwaliteitssysteem. Tot slot ontving het panel diverse signalen dat de opleiding naar alle betrokkenen communiceert over de kwaliteit van de opleiding, en terugkoppelt over verbeteringen.

Gezien de verbeteringsgerichte houding die het panel in alle lagen van de opleiding aantroef, en gezien het doorwrochte Kwaliteitsplan en bijbehorend kwaliteitssysteem, beoordeelt het panel standaard 9 met een '**goed**'.

4.6. Toetsing

Standaard 10: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting NVAO: De beoordeling is valide, betrouwbaar en voldoende onafhankelijk. De kwaliteit van de tentaminering en examinering wordt voldoende gewaarborgd en voldoet aan de wettelijke deugdelijkheidsvereisten. De examencommissie oefent haar wettelijke bevoegdheid uit. De toetsen ondersteunen het eigen leerproces van de student.

Bevindingen

Toetsplan en toetsvormen

De opleiding heeft een Toetsplan 2018-2019 opgesteld waarin haar visie, doelstellingen, een gedetailleerde weergave van de borgingscyclus voor toetsen, en een toetsoverzicht zijn opgenomen. Het panel stelt vast dat de opleiding, met haar acht uitgangspunten, een heldere visie op toetsing heeft en beschikt over een coherent toetsbeleid. De opleiding stelt concrete doelen rond toetsing op, zoals het doel om het werken met de nieuwe digitale beoordelingsformulieren te evalueren. In het toetsoverzicht is per module te zien welke toetsvorm gehanteerd wordt, welk product een student oplevert (bijv. verslag, blog, tentamen), of het een groeps- of individuele toets betreft, en wat de weging is. De opleiding geeft in haar Toetsplan aan dat zij formatieve toetsing vooral vormgeeft met feed forward/feedback in het begeleidingsproces van een module. In het afstudeertraject heeft de opleiding vaste formatieve toetsmomenten belegd.

De opleiding heeft de hoeveelheid toetsen recent flink teruggebracht, van 125 modules en 235 toetsen in het oude curriculum, naar 67 modules en 101 toetsen in het nieuwe curriculum. De toetsvormen die de opleiding inzet, zijn grofweg te verdelen in drie categorieën: (integratieve) opdrachttoetsen (70%), mondelinge toetsen (15%) en schriftelijke toetsen (15%). Dat het palet aan toetsen in zijn totaliteit zeer breed is, blijkt uit de toetsvormen die in het studentenhoofdstuk genoemd worden: schriftelijke tentamens, elevator pitch, presentatie in Pecha Kucha format, klassikale presentatie met Powerpoint, blog, projectplan, begroting, prototype, essay, expositie, reflectieverlag, en een nieuwe 'energieke' toets in spelvorm. Laatstgenoemde toets is afgeleid van Trivial Pursuit, en werd ontwikkeld door docenten in het derdejaars Atelier Experience Design.

De opleiding heeft een uitgebreide, tot in detail beschreven borgingscyclus voor toetsen. De opleiding waarborgt de kwaliteit van toetsen door alle examinatoren BKE-scholing⁵ te laten volgen, hen te laten aanwijzen door de examencommissie, en door docenten die toetsen maken een online toetstraining te geven. De opleiding vult in de hoor- en wederhoor aan dat niet alleen alle examinatoren, maar alle docenten verplicht de BKE moeten halen, en de vervolgcursus "didactiek B". Verder heeft de helft van de docenten een uitgebreide toetstraining (30 uur zelfstudie met coach) gekregen. Vanaf het studiejaar 2019-2020 komt een SKE-training beschikbaar; een aantal medewerkers bij de opleiding, waaronder de onderwijskundige, zullen deze training doen. Tijdens de studiedagen en de bijeenkomsten van de module- en semester-teams wordt de kwaliteit van toetsen besproken. Vanuit het nieuwe HKU-toetskader wordt geëist dat nieuwe toetsvormen door externe deskundigen worden gevalideerd. Tot slot werkt de opleiding bij zogenaamde 'high stake beoordelingen' met het vier-ogenprincipe. Dit betekent dat bij onder meer de portfoliogesprekken, de stage, het onderzoeksrapport en het gesprek hierover (jaar 4) gewerkt wordt met een tentamencommissie. De opleiding heeft hiervoor een speciaal protocol opgenomen in haar Toetsplan.

⁵ De opleiding beschrijft dat van de 25 docenten die in het afstudeertraject betrokken zijn, er 23 de didactische aantekening BKE in bezit hebben, en er twee docenten bezig zijn met het behalen van deze aantekening.

Steekproef van toetsen

Het panel bekeek onder meer de toetsen en beoordelingsformulieren van Organisatiekunde, Recht, Storytelling, en de Meesterproeven. Op basis daarvan constateert het panel dat de opleiding voldoende variatie aanbrengt in haar toetsenaanbod. De onderwerpen in de toetsen vindt het panel absoluut relevant voor de praktijk, en inhoudelijk goed (valide). De toetsmatrijzen tonen volgens welke criteria beoordeeld wordt, waarmee de toetsen valide en betrouwbaar zijn.

Dat de opleiding richting studenten transparant is over toetsen, blijkt voor het panel uit een van de modulebeschrijvingen die het bekeek: de modulebeschrijving en het lesplan Storytelling. Deze module (3ec) bestaat uit een aantal hoor- en werkcolleges over o.a. semiotiek en beeldtaal, en er komt een gastspreker vertellen over de Grote Donorshow (BNN) en haar rol als connector in de praktijk. De modulebeschrijving bevat een beschrijving van het eindproduct, de beoordelingscriteria, een planning per week met huiswerk voor het werkcollege, en een beschrijving van het opdrachtendossier dat studenten aan het einde inleveren. Het bijbehorende beoordelingsformulier van deze module geeft de voorwaarden voor tentaminering, ruimte voor een formatief oordeel in eigen woorden van de beoordelaar(s), en een rubric waarin een summatief oordeel gegeven dient te worden voor ieder van de opdrachten in het opdrachtendossier.

Het panel wil de opleiding twee verbeterpunten meegeven over de beoordelingsformulieren bij toetsen. Ten eerste zou de opleiding de stijgende niveauontwikkeling die gedurende het onderwijsprogramma plaatsvindt, nog meer zichtbaar terug mogen laten komen in de beoordelingsformulieren. Dit zag het panel nu nog niet bij alle beoordelingsformulieren terugkomen. Het panel begrijpt dat de niveauontwikkeling – zoals de opleiding aangaf in de hoor- en wederhoor op dit rapport – al verankerd ligt in de opdracht en begeleidingscontext, maar voor het panel was deze niveauontwikkeling met de gebruikte beoordelingsformulieren niet makkelijk traceerbaar.

Ten tweede beveelt het panel de opleiding aan om beoordelaars beter te trainen/instrueren waar het om het invullen van het beoordelingsformulier over het eindwerk gaat. Bij de beoordelingen van de eindwerken zag het panel dat beoordelaars de formatieve velden veelal leeg laten, en dat zij de summatieve velden summier invullen. Inmiddels is de opleiding bezig met het doorontwikkelen van de beoordelingsformulieren. Met ingang van het studiejaar 2019-2020 zal de beoordeling ook digitaal plaatsvinden waardoor de feedbackvelden verplicht ingevuld moeten worden.

De opleiding zou tot slot de uniformiteit in de uitwerking van de toetsmatrijzen mogen verbeteren. De matrijzen verschillen in kwaliteit. Door uniformiteit na te streven in de toetsmatrijzen, vergemakkelijkt de opleiding de communicatie over toetsen voor de student.

Het panel stelt vast dat de opleiding, ondanks de verbeter suggesties die het panel hierboven noemt, een adequaat systeem van toetsing heeft. Het panel heeft uit de documentatie of de auditgesprekken geen negatieve signalen over toetsen opgevangen van studenten, en de examencommissie kreeg hierover ook geen klachten.

Examencommissie

De opleiding valt onder de examencommissie 'Kunst en Economie'. De commissie bestaat uit vier leden: twee docenten, een tutor en een extern lid. Een secretaris begeleidt de examencommissie. De examencommissie 'Kunst en Economie' valt onder de directe verantwoordelijkheid van het College van Bestuur van de HKU.

Uit het Toetsplan blijkt dat de examencommissie op toetsgebied nauw meedenkt met de opleiding, en verschillende aanbevelingen heeft gegeven die de opleiding ook alweer heeft opgepakt. Zo adviseerde de examencommissie in 2017-2018 'om een zodanige opzet van afstudeerrubrics te kiezen dat de grens tussen voldoende en onvoldoende op het formulier beter zichtbaar werd'; een actiepunten dat inmiddels is opgepakt.

Uit het jaarverslag blijkt dat de examencommissie zich kritisch en onafhankelijk durft op te stellen. Uit het vele werk dat de examencommissie verzet heeft het afgelopen studiejaar – als gevolg van de overgangsregeling bijvoorbeeld – en initiatieven zoals het uitnodigen van de opleidingscommissie bij een vergadering, leidt het panel af dat de opleiding Kunst en Economie over een sterke, goede examencommissie bezit, die zij ook zou mogen koesteren.

Het panel wil benadrukken dat de examencommissie een cruciale rol speelt in deze overgangsfase van de opleiding. De commissie wil deze rol ook graag op zich nemen, maar een randvoorwaarde hiervoor is dat de leden van de commissie meer uren zouden moeten krijgen om ook de gewenste kwaliteitsslag te kunnen maken. Zowel in het jaarverslag 2016-2017 als tijdens de audit merkte de examencommissie op 'dat de werklust de beschikbare tijd en menskracht ruim overschreed'. Het panel beveelt de opleiding aan om te onderzoeken hoe zij de examencommissie tijd en ruimte kan geven om haar takenpakket uit te voeren.

Afstudeerprogramma

Het afstudeerprogramma van de opleiding Kunst en Economie bestaat uit drie modules: Explore (5 EC), Discover & Define (25 EC), en Develop & Deliver (30 EC). Tabel 4 geeft een overzicht van de toetsen die de opleiding in deze modules heeft ingebouwd. Deze toetsen zijn allemaal individueel.

Module	Type toets	Toets	Weging
Explore	Opdrachttoets	Exploration	10
Discover & Define	Opdrachttoets	Onderzoeksrapport	80
Discover & Define	Mondelinge toets	Presentatie en gesprek	20
Develop & Deliver	Opdrachttoets	Testplan	20
Develop & Deliver	Opdrachttoets	Onderzoeksrapport	50
Develop & Deliver	Mondelinge toets	Eindpresentatie	15
Develop & Deliver	Mondelinge toets	Eindgesprek	15

Tabel 4. Overzicht van de toetsen in de afstudeerfase (zie Toetsplan 2018-2019, p. 28)

Studenten starten de afstudeerfase met het doen van een vooronderzoek: de student schrijft daarvoor een exploratiedocument/essay. In het volgende deel van de afstudeerfase worden studenten opgedeeld in afstudeerkringen rond een bepaald thema. De student stelt aan het einde van de module een rapport op met een startvraag, en houdt een presentatie en gesprek met de twee afstudeerbeoordelaren. Vervolgens maakt de student een testplan: een projectplan (met te doorlopen fasen, kwaliteitseisen, afspraken met de externe partij, etc.) over de wijze waarop hij/zij wil komen tot een professionele handeling in de praktijk, namelijk de meesterproef. De student bouwt tot slot voort op het testplan en gaat aan de slag met de ontwerp-vraag: de student voert de tweede fase van het onderzoek uit. Doormiddel van prototypen, testen en evalueren komt hij/zij tot een eindrapport met een ontwerp-oplossing. De student presenteert het resultaat op een expositie.

De opleiding geeft in haar Toetsplan uitvoerig aan welke checks en go/no go's plaatsvinden in de afstudeerfase. Zo wordt het exploratie-essay en het onderzoeksrapport (zowel in de tweede als in de laatste afstudeermodule) beoordeeld door de kringbegeleider en een tweede lezer (vier-ogen principe). Dit geldt ook voor het testplan. De eerste lezer van het testplan belt daarnaast nog de externe partij ter bevestiging. Voor de keuze van de externe partij hebben studenten overigens goedkeuring nodig van de opleiding. In het eindgesprek wordt een verslag van de externe partij als adviserend meegenomen.

De gesprekken in de tweede en derde afstudeerfase vinden tot slot alleen plaats indien het onderzoeksrapport met een voldoende beoordeeld is (go/no go moment).

Weging en Oordeel

De opleiding Kunst en Economie heeft een zorgvuldig uitgewerkt toetsbeleid. Het palet aan toetsen dat zij hanteert is breed. De opleiding bevordert de kwaliteit van toetsen en beoordelingen door onder meer scholing (docenten die toetsen maken doen online toetstraining, examinatoren behalen BKE) en door het vier-ogenprincipe in te zetten bij 'high stake' beoordelingen. Bij de steekproef uit de toetsen die het panel nam, bleek dat de toetsen inhoudelijk gezien relevant en sterk zijn. De toetsing is in het algemeen valide, transparant voor studenten, en betrouwbaar; het systeem van toetsen vindt het panel dan ook adequaat. Tot slot beschikt de opleiding over een sterke, onafhankelijk examencommissie die haar wettelijke taken vervult. Het is op basis van deze aspecten van het toetsstelsel en het toetsbeleid, dat het panel standaard 10 in elk geval beoordeelt op basiskwaliteit.

Het panel komt tot dit oordeel met in achtneming van de volgende verbeter suggesties. Als belangrijkste aanbevelingen noemt het panel: (1) de aanbeveling om docenten nog bewuster te maken van hoe zij het oordeel over het eindwerk (op navolgbare en op inhoudelijk gezien sterke wijze) opbouwen en onderbouwen in het beoordelingsformulier, en (2) de aanbeveling om te onderzoeken hoe de opleiding de examencommissie meer tijd en ruimte kan geven om haar takenpakket goed uit te voeren.

Het panel neemt als mitigerende omstandigheden in zijn overweging mee dat de opleiding in transitie is, dat de toetsen op zich van kwaliteit zijn, en dat de opleiding aantoonbaar veel energie steekt in de toetsing en de borging van de toetsing. Alles afwegend, komt het panel tot het oordeel '**voldoende**' voor standaard 10.

4.7. Gerealiseerde leerresultaten

Standaard 11: De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het realiseren van de beoogde leerresultaten blijkt uit de uitkomsten van toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren.

Bevindingen

Steekproef eindwerken

Om het afstudeerniveau te beoordelen, bestudeerde het panel de eindwerken van vijftien studenten die afstudeerden met het nieuwe afstudeerprogramma, en van drie studenten die nog het oude afstudeerprogramma volgden. Voor de vijftien studenten uit het nieuwe afstuderen geldt dat het panel voor vijf van de studenten behalve het eindwerk tevens de andere 'deliverables' bestudeerde (zie Tabel 4 voor de 'deliverables' per module). Bij het oude afstuderen werkten studenten gedurende een half jaar aan het voorbereiden, uitvoeren, en beschrijven van een 'regulier' afstudeeronderzoek: de scriptie. Van de drie studenten die het oude programma volgden, bekeek het panel dus de scriptie.

Het panel leidt uit de steekproef af dat de studenten Kunst en Economie de beoogde leerresultaten verwerven; dit geldt voor zowel de studenten uit het oude als het nieuwe afstudeerprogramma. Het panel vond de bekeken eindwerken van hbo-niveau; één eindwerk is door het panel besproken (zie volgende paragraaf). De rapporten en meesterproeven gaan over mooie, rijke onderwerpen die passen bij de doelstelling van de opleiding, zo constateert het panel. Het kunststeigen onderzoek dat de studenten uitvoeren vanuit design thinking vindt het panel een *unique selling point* voor de opleiding. Dit type onderzoek is door de studenten in het algemeen adequaat toegepast; bij de een meer intrinsiek en bij de ander meer instrumenteel. Tot slot constateert het panel dat reflectie heel sterk terugkomt in de eindwerken; dit is een sterk punt van de afgestudeerde Kunst en Economie-professional.

Één eindwerk is onderwerp van gesprek geweest binnen het panel. De opleiding beoordeelde het totaal van de afstudeerproducten van deze student met een 5,9, waarbij het een 5,7 gaf voor de meesterproef en een 6,1 voor de rapportage. Voor zowel de audittrail als de eindpresentatie/verdediging kreeg de student een 6,0. In deze meesterproef was beperkt gebruik gemaakt van theorie, was de opbouw duidelijk maar erg eenvoudig en weinig diepgaand, en bestond het resultaat (de *deliverables*) uit eenvoudige spreadsheets met opsommingen van 'to do lijstjes'. De competentiegebieden 'economie' en 'professionele identiteit'⁶ had de student niet duidelijk aantoonbaar op het gewenste eindniveau uitgewerkt. Dit eindwerk vormde echter een uitzondering; het panel was over de andere eindwerken overwegend positief.

Design thinking theory & implementatie

Bij de vijftien nieuwe eindwerken merkt het panel op dat deze nog wel zichtbaar het product zijn van de transitiefase. Deze studenten volgden immers het oude curriculum, maar studeerden na een overgangsfase af met het nieuwe afstuderen. Pas van de studenten die de komende jaren gaan afstuderen geldt dat zij vanaf de start van de opleiding in aanraking gekomen zijn met ontwerpgericht onderzoek. Het panel zou in het algemeen graag zien dat de toekomstige lichten afgestudeerden allemaal een stap verder zetten met *design thinking theory*, en de meesterproeven diepgaander en completer uitwerken.

⁶ De opleiding nuanceert deze bevinding van het panel overigens in de hoor- en wederhoor: "In het oude beroepsprofiel van 2014 was 'professionele identiteit' niet opgenomen als eigenstandige competentie zoals in het huidige profiel maar als houding" (reactie HKU op conceptrapport van opleiding Kunst en Economie, 25 maart 2019).

Zo ziet het panel in sommige van de huidige eindwerken al dat studenten na de ontwikkeling van het prototype doorgaan richting implementatie (of een goede voorbereiding daarvan); in andere eindwerken doen studenten dit nog niet en blijven zij conceptueel. Hoewel het panel begrijpt dat het niet de bedoeling is van de opleiding dat studenten concreet de implementatiefase in gaan, zouden studenten deze fase in hun eindwerk volgens het panel wel grondig(er) mogen voorbereiden. Ook zou het panel bijvoorbeeld graag zien dat de eindwerken een stevigere, diepgaandere methodologische strategie en verantwoording bevatten.

Begrippenapparaat

Het panel raadt de opleiding aan om een helder begrippenapparaat op te bouwen rond de afstudeerfase. Het panel zocht, in de aanloop naar de audit, naar wat de opleiding verstaat onder begrippen zoals 'meesterproef' of onder de andere deliverables. Gezien het flinke aantal deelonderwerpen in het afstudeerprogramma is het belangrijk dat de opleiding verwarring voorkomt en hier eenduidig over communiceert, ook richting studenten.

Functioneren van afgestudeerden in de praktijk

De alumni merkten tijdens de auditdag op dat zij het zeer nuttig vonden dat zij zowel in de breedte als in de diepte opgeleid konden worden. Ook vonden zij het 'een goede kwaliteit van de opleiding dat je heel goed jezelf leert kennen en waar je aan moet werken, ook door opdrachtgevers; op de universiteit leer je dat niet'. Zij merken verder op dat zij door het groepswork weerbaar worden, leren omgaan met niveaoverschillen binnen groepen, en dat zij leren om continu te reflecteren. Dit komt goed van pas in de praktijk, na het afstuderen.

De werkveldpartners die het panel sprak, vertelden dat de Kunst en Economie-professionals goed bekend staan. Stagiaires krijgen verantwoordelijke opdrachten, worden goed beoordeeld en zijn gewild bij aanvragers.

De opleiding nodigt alumni uit om presentaties te volgen, gastcollege te geven, en om feedback of advies aan de opleiding te geven (Zelfevaluatie, p. 5). Zij houdt hun tevredenheid in de gaten via de Kunstenmonitor, en recent voerde de opleiding zelf een inventarisatie uit. Uit de inventarisatie uit 2018 onder 1200 alumni blijkt dat 83% van de alumni een baan heeft in de sectoren waarop de opleiding zich richt. Het panel vindt het sterk dat de opleiding actief informatie verzamelt over de landing van alumni in het werkveld.

Weging en Oordeel

De studenten Kunst en Economie realiseren de beoogde leerresultaten ('de competentiegebieden') in de afstudeerproducten. De eindwerken vindt het panel rijk als het om de gekozen onderwerpen gaat. Het kunsteygen onderzoek dat de studenten uitvoeren vanuit design thinking vindt het panel een *unique selling point* voor de opleiding. De werkveldpartners en alumni die het panel sprak waren positief over de kwaliteit van de opleiding, en zij lieten doorschemeren dat de Kunst en Economie-professional gewild is in het werkveld van de creatieve industrie in de breedste zin. Alumni voelen zich adequaat voorbereid op het werkveld: zij zijn door de nadruk op groepswork weerbaar geworden, kunnen omgaan met niveaoverschillen binnen groepen, en zij hebben geleerd om continu te reflecteren. Het panel komt tot het oordeel '**voldoende**' voor standaard 11.

Als aandachtspunten wil het panel de opleiding meegeven dat zij mag aansturen op meer diepgaande, completer uitgewerkte meesterproeven. Het panel raadt de opleiding daarnaast aan om een helder begrippenapparaat op te bouwen rond de afstudeerfase.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel trof een unieke, innovatieve, gedurfde opleiding Kunst en Economie die zich speciaal richt op studenten die via de kunsten waarde willen toevoegen aan de maatschappij. De opleiding is uniek, in de zin dat dit de enige opleiding Kunst en Economie in Nederland betreft, maar ook in de zin van het innovatieve onderwijsconcept dat zij hanteert. De opleiding kiest een eigen lijn met haar didactische concept dat een samensmelting is van het 'geëngageerd onderwijsmodel', de maatschappelijke oriëntatie van de opleiding, en de kunstgeïnspireerde aanpak. De opleiding heeft hard gewerkt aan – en zij werkt nog steeds aan – de invoering van het nieuwe curriculum. De keuze om in het nieuwe programma bewust 'chaos' te creëren en studenten hiermee te leren omgaan, vindt het panel gedurfd. Het kunsteigen onderzoek dat de studenten in de afstudeerfase uitvoeren vanuit *design thinking* vindt het panel een *unique selling point* voor de opleiding, en zeer innovatief.

Het panel formuleert de volgende belangrijkste aanbevelingen voor de verbeteragenda van de opleiding: (1) het verder uitbreiden en verdiepen van de programmaleerlijn economie, (2) het verder versterken van het bewustzijn en scholen van docenten op het gebied van het opstellen van navolgbare, goed onderbouwde beoordelingen van de eindwerken (3) het versterken van de (ontwerpgerichte) onderzoeksvaardigheden van studenten, zodat zij tot meer diepgaande, completer uitgewerkte meesterproeven kunnen komen. Deze aanbevelingen worden verder uitgewerkt in Hoofdstuk 6.

Het panel beoordeelt de standaarden 1, 2, 4, 5, 6, 7, en 9 met een 'goed'; en de overige standaarden met een 'voldoende'. Conform de beslisregels van de NVAO komt het panel hiermee op het eindoordeel 'voldoende'. Het adviseert de NVAO dan ook de opleiding te accrediteren voor een periode van zes jaar.

6. AANBEVELINGEN

Leerlijn economie

Het panel adviseert de opleiding om de programmaleerlijn economie (en uiteindelijk het economische gehalte in de eindwerken) nog verder uit te breiden en te verdiepen.

Beoordelingen eindwerken

Het panel raadt de opleiding aan om docenten nog bewuster te maken van/te scholen over hoe zij het oordeel over het eindwerk (op navolgbare en op inhoudelijk gezien sterke wijze) kunnen opbouwen en onderbouwen in het beoordelingsformulier.

Onderzoeksvaardigheden

Het panel beveelt de opleiding aan om de (ontwerpgerichte) onderzoeksvaardigheden van studenten te versterken, zodat zij tot meer diepgaande, completer uitgewerkte meesterproeven kunnen komen.

Examencommissie

Het panel adviseert de opleiding om te onderzoeken hoe zij de examencommissie meer tijd en ruimte kan geven om haar takenpakket uit te voeren.

BIJLAGE I SCORETABEL

Scoretabel paneloordelen Hogeschool voor de Kunsten Utrecht hbo-bacheloropleiding Kunst en Economie voltijd	
Onderwerpen / Standaarden	Oordeel
Beoogde leerresultaten	
Standaard 1. Beoogde leerresultaten	G
Programma	
Standaard 2. Oriëntatie programma	G
Standaard 3. Inhoud programma	V
Standaard 4. Vormgeving programma	G
Standaard 5. Aansluiting programma	G
Personeel	
Standaard 6. Kwalificaties personeel	G
Voorzieningen	
Standaard 7. Huisvesting en materiele voorzieningen	G
Standaard 8. Studiebegeleiding en informatievoorziening	V
Kwaliteitszorg	
Standaard 9. Periodiek evalueren	G
Toetsing	
Standaard 10. Toetsing	V
Gerealiseerde leerresultaten	
Standaard 11. Leerresultaten	V
Algemeen eindoordeel	V

BIJLAGE II AUDITPROGRAMMA, WERKWIJZE EN BESLISREGELS

Auditprogramma Uitgebreide Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bacheloropleiding Kunst en Economie – Hogeschool voor de Kunsten Utrecht

Overzicht panelleden

Naam	Rol
Drs. W.G. (Willem) van Raaijen	Voorzitter
Drs. L.A.M.G. (Bart) Huydts	Lid
Mevr. K. (Katy) Vancoillie	Lid
Mevr. M. (Merel) Mesu	Studentlid
Mevr. I.M. (Inge) Otto	Secretaris

Locatie: HKU Locatie Oudenoord (lokaal 2.13), Oudenoord 700, Utrecht

Datum locatiebezoek: 24 januari 2019

Tijd	Ruimte	Gesprekspartners ⁷ (incl. functies/rollen)	
08.15 – 08.30	2.13	Inloop & ontvangst auditpanel	
08.30 – 09.15	2.13	Vooroverleg auditpanel	
09.15 – 10.00	2.13	Panel Opleidingsmanagement	<u>Kennismaking MT en vaststellen agenda</u>
<i>Intro video "Incubate" (1 min.)</i>		<ul style="list-style-type: none"> - directeur HKU Kunst en Economie - studieleider jaar 4; portefeuille kwaliteitszorg - studieleider jaar 3; portefeuille internationalisering - studieleider jaar 2; portefeuille werving en branding - studieleider jaar 1; portefeuille werkveld en portefeuille PI & tutoren - onderwijkskundige 	<ul style="list-style-type: none"> - strategisch beleid, visie, missie - ontwikkelingen in en relatie met werkveld - marktpositie / positionering & profilering - internationale oriëntatie - visie op toegepast onderzoek - lectoraat & kenniskring - personeelsbeleid / scholing - hbo-niveau / onderwijsrendement - kwaliteitszorg
10.00 – 10.15	2.13	Pauze / Intern overleg auditpanel	- intern overleg
10.15 – 11.00	2.13	Panel Docenten	<u>Gespreksonderwerpen docenten:</u>
		<ul style="list-style-type: none"> - docent (onderwijkskundige, semesterteam jaar 4, kerndocent Connector, afstudeerbegeleider) - docent (OC, CuCo, semesterteam jaar 2, kerndocent Art and Creation) - docent (docent jaar 1, semesterteam jaar 4, kerndocent Partner, afstudeerbegeleider) - docent (semesterteam jaar 2, docent jaar 3, CuCo, kerndocent onderzoek en ondernemerschap, afstudeerbegeleider) 	<ul style="list-style-type: none"> - samenhangende onderwijsleeromgeving - inhoud, vormgeving, ontwikkelingen, eigenheid en samenhang programma (karakteristieken) - relatie met / input van werkveld - praktijkcomponenten / stage - internationale component - onderzoekslijn

⁷ NB. In verband met de privacywetgeving zijn hier uitsluitend de functies/rollen van gesprekspartners opgenomen. De namen van de gesprekspartners zijn bij de secretaris van het auditpanel bekend.

Tijd	Ruimte	Gesprekspartners ⁷ (incl. functies/rollen)	
		<ul style="list-style-type: none"> - docent (OC, docent jaar 2 en 3, kerndocent Connector, afstudeerbegeleider) - docent (CMR, docent jaar 1 en 4, kerndocent Entrepreneur, afstudeerbegeleider) - docent(OC, tutor) <p>CuCo = curriculum commissie OC = Opleidingscommissie CMR = Centrale Medezeggenschapsraad</p>	<ul style="list-style-type: none"> - interactie onderzoek en onderwijs - aansluiting instromers - studieloopbaanbegeleiding / studeerbaarheid, studielast - professionele ruimte / scholing - werkdruk - invloed op / betrokkenheid bij het programma - betrokkenheid docenten en het werkveld - toetsbeleid / toetsen en beoordelen - borging niveau
11.00 – 11.15	2.13	Pauze / Intern overleg auditpanel	- intern overleg
11.15 - 12.00	2.13	<p>Panel Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> - student (jaar 4) - student (OC (vz.) /jaar 3) - student (OC / jaar 2) - student (OC / jaar 4) - student (jaarvertegenwoordiger jaar 1) - student (jaarvertegenwoordiger jaar 2) 	<p><u>Gespreksonderwerpen studenten:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - aansluiting vooropleiding / toelating - kwaliteit en relevantie programma - studeerbaarheid / studielast - studiebegeleiding (incl. buitenschoolse component / stages) - kwaliteit docenten - informatievoorziening - opleidingsspecifieke voorzieningen - toetsen en beoordelen - afstuderen <p><u>Gespreksonderwerpen OC:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - interactie met het management - rol bij de interne kwaliteitszorg - mate van betrokkenheid in het besluitvormingsproces
12.00 – 13:00	2.13	<p>Rondleiding + korte pitches studenten</p> <p>directeur HKU Kunst en Economie directeur locatie Oudenoord</p>	
13:00 – 13.45	2.13	Lunchpauze en onderling overleg	
13.45 – 14.30	2.13	<p>Panel Examencommissie</p> <ul style="list-style-type: none"> - voorzitter, onderzoeker lectoraat (Performatieve Maakprocessen) - kerndocent - tutor 	<p><u>Gespreksonderwerpen EC:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - bevoegdheden, taken en rollen - relatie tot het management - kwaliteitsborging toetsen en beoordelen - kwaliteitsborging afstuderen
14.30 – 14.45	2.13	Pauze/ Intern overleg auditpanel	- intern overleg

Tijd	Ruimte	Gesprekspartners ⁷ (incl. functies/rollen)	
14.45 - 15.30	2.13	Panel Werkveld / Alumni <ul style="list-style-type: none"> - alumnus – Club Air (alumnus KE Art & Media Management, 2002, lid werkveld-adviescommissie HKU KE) - Twynstra Gudde (lid werkveld-adviescommissie HKU KE) - Van Dooren Advies (alumna KE Visual Arts and Design Management, 2013, lid werkveldcommissie HKU KE) - Kaiser Management (alumnus KE Music Management, 2010) - Van der Meer & Van Tilburg (alumna KE Eventmanagement, 2017) - Het Klassiek (alumnus KE Event Management, 2016) 	<u>Gespreksonderwerpen alumni:</u> <ul style="list-style-type: none"> - kwaliteit en relevantie van de opleiding (programma, docenten) - functioneren in de praktijk of vervolgopleiding <u>Gespreksonderwerpen werkveld:</u> <ul style="list-style-type: none"> - actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma - andere wensen vanuit het werkveld - eigen inkleuring opleiding - stage en begeleiding - onderzoekscomponent - betrokkenheid kwaliteitszorg - gerealiseerd niveau
15.30 – 15.45	2.13	Pauze / Intern overleg auditpanel	<ul style="list-style-type: none"> - intern overleg - bepalen evt. pending issues
15.45 – 16.00	2.13	Pending issues <i>(alle gesprekspartners zijn hiervoor beschikbaar)</i>	
16.00 - 17.00	2.13	Intern overleg auditpanel	<ul style="list-style-type: none"> - bepaling voorlopige beoordeling
17.00	2.13	Terugkoppeling (openbaar)	

Werkwijze

Bij de beoordeling van de voltijdse bacheloropleiding Kunst en Economie is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van september 2016. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een auditpanel zich bij de uitgebreide opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het panel zijn oordeel over de opleiding moet bepalen.

Op basis van de door opleiding verstrekte documentatie, waaronder de Zelfevaluatie en het studentenhoofdstuk, heeft het auditpanel zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de opleiding.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditpanel geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geleidingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft - ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditpanel met in achtname van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Locaties

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditteam tijdens de rondleiding naar pitches over projecten geluisterd van studenten, en met studenten gesproken die een expositie hadden staan in de hal. Tevens bekeek het panel tijdens de rondleiding foto's van de nieuwe locatie Nieuwekade, en bestudeerde het de plannen voor de herinrichting van de locatie, waardoor het panel zich een beeld kon vormen van de huisvesting en voorzieningen aldaar. De audit vond plaats op de locatie Oudenoord.

Afstemming deelpanels binnen het cluster

De visitatiegroep 'HBO Kunst en Economie (uniek)' bestaat in feite alleen uit de opleiding Kunst en Economie van de HKU. Omdat er geen andere opleidingen en andere deelpanels zijn, is dit onderwerp voor deze visitatiegroep niet van toepassing.

Het oordeel van het auditpanel vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgenomen in het 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland, September 2016'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de kwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde kwaliteitsstandaarden.

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien i) standaard 1 onvoldoende is, ii) ten minste zes standaarden 'voldoende' zijn en herstel van de tekortkomingen bij de 'onvoldoende' standaarden binnen twee jaar niet realistisch en haalbaar is of iii) minder dan zes standaarden 'voldoende' zijn.
- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'voldoende' indien ten minste zes standaarden 'voldoende' zijn; waaronder in elk geval standaard 1 en herstel van de tekortkomingen bij de 'onvoldoende' standaarden realistisch en haalbaar is binnen twee jaar.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste alle standaarden minimaal 'voldoende' zijn en 5 standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 11.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste alle standaarden minimaal 'voldoende' worden bevonden en 5 standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 11.

BIJLAGE III LIJST GERAADPLEEGDE DOCUMENTEN

- Zelfevaluatierapport 2018 Kunst en Economie - HKU
- Domeinspecifiek referentiekader en de leerresultaten van de opleiding: Opleidingsprofiel 2014; Opleidingsprofiel 2019; Opleidingsprofiel 2019 - Leerlijn onderlegger
- Onderwijsvisie opleiding Kunst en Economie 2014
- Schematisch programmaoverzicht
- Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
 - leerresultaten, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docenten en studiepunten.
- Onderwijs- en examenregeling – OER.
- Overzicht van het ingezette personeel
 - naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
- Overzichtslijst van *alle* eindwerken/einddeliverables van de laatste twee jaar
- Afstudeerhandboeken KE 2018-2019, 2017-2018, 2016-2017
- Jaarverslag examencommissie, jaarverslag en verslagen opleidingscommissie, verslag jaarvertegenwoordiging
- Toetsplan Kunst en Economie 2018-2019
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen en beoordelingen.
- Representatieve selectie van handboeken en overig studiemateriaal.
- Het panel kreeg toegang tot het studentenportal van de opleiding.

Het auditpanel heeft van achttien studenten de eindwerken/c.q. het palet van eindwerken bekeken. Drie studenten volgden het oude afstudeerprogramma, vijftien het nieuwe. Voor vijf studenten die het nieuwe programma volgden geldt dat het panel naast de meesterproef en de rapportage over de meesterproef ook de andere deliverables van afstudeermodules 1-3 bekeek (zie Tabel 4 in dit rapport voor de deliverables).

BIJLAGE IV PANELSAMENSTELLING

Naam visitatiegroep:	HBO Kunst en Economie (uniek)
----------------------	-------------------------------

Korte functiebeschrijvingen (cv's) van de panelleden die deelnamen aan het auditpanel van de in dit beoordelingsrapport beschreven opleiding:

Naam	Korte functiebeschrijvingen
De heer drs. W.G. (Willem) van Raaijen	Willem van Raaijen is partner bij Hobéon en treedt sinds 2004 veelvuldig op als lead-auditor van auditpanels in het kader van accreditaties in het hoger onderwijs.
De heer drs. L.A.M.G. (Bart) Huydts	Bart Huydts is directeur van het Art Business Centre ArtEZ hogeschool voor de kunsten in Arnhem.
Mevrouw K. (Katy) Vancoillie MA	Katy Vancoillie is Opleidingshoofd Idea & Innovation Management van Erasmushogeschool Brussel.
Mevrouw M. (Merel) Mesu BA	Merel Mesu is pas afgestudeerd van de opleiding Leisure Management van Hogeschool Rotterdam.

Mw. I.M. (Inge) Otto, MA	Inge Otto is door de NVAO opgeleid en geregistreerd secretaris
--------------------------	--

Op 12 november 2018 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de hbo-bacheloropleiding Kunst en Economie van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, onder het nummer 007436.

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van Hobéon. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende ten minste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling - anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het evaluatiebureau -, die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl